

GUJOURNALEN

NR 1 | FEBRUARI/MARS 2011

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Hemma i två kulturer

**Andrea Castro brinner för
latinamerikansk litteratur**

BARA 5 PROCENT RESER UT

**Fler borde
komma iväg**

NYHET 4

OTILLÄTNA KÖP

**Liten risk
för upptäckt**

NYHET 12

DUGER DITT DNA?

**Hur mycket
vill vi veta?**

NYHET 20

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

feb-mars

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

BILDREDAKTÖR
Mattias Jacobsson 031 - 786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Torsten Arpi, Ulf
Bjereld, Claes Martinson, Martin Dack-
ling, Marie Norman, Erik Gustafsson,
Erik Strandmark och Eva Jonson

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6200 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 30 mars 2011.

MANUSSTOPP
11 mars 2011

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Andrea Castro, lektor i spanska,
institutionen för språk och litteraturer
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Strategisk plan pekar ut kursen två år framåt

DET ÄR ETT spännande år vi har framför oss. Många saker är på gång. I mitten av december beslutade styrelsen om en ny strategisk plan – Kvalitet och förnyelse – för Göteborgs universitet. Den nya strategiska planen, som gäller åren 2011–2012, är vårt absolut viktigaste dokument när det gäller att peka ut verksamhetens inriktning för de kommande två åren. Den beskriver inte bara de strategiska prioriteringarna inom vår kärnverksamhet forskning och utbildning utan också för arbetet med samverkan och stödverksamheten.

Bakom alla strategiska planer ligger ofta ett omfattande arbete med många inblandade. De bästa planerna lyckas på ett begränsat utrymme fånga och kommunicera en gemensam bild av vägen framåt, detta oavsett om det handlar om ett företag eller, som i vårt fall, ett universitet. Det tycker jag att vår nya strategiska plan gör. Alla anställda ska ha fått ett exemplar av planen. Låt den inte bli en hyllvärmare. Läs den.

MEN DET RÄCKER förstås inte att vi är duktiga på att ta fram fina planer och ser till att läsa dem. Det gäller att omvandla orden till handling. Här har alla ett ansvar att bidra. Det övergripande syftet med våra strategier är att skapa ett sammanhållet universitet med hög kvalitet i verksamheten. Ytterst handlar det om att stärka konkurrens-

kraften för Göteborgs universitet nationellt och globalt samtidigt som vi tar ansvar för den region vi verkar inom.

Sedan har vi arbetet med organisationsförändringarna. Just nu återstår ett par veckor att tycka till om förslaget som skickades på remiss i slutet av januari. För att få en så stor delaktighet som möjligt valde vi att skicka ut remissen brett – ett 80-tal instanser har ombetts svara på förslaget. Därmed är vi också beredda på ett omfattande arbete när det gäller att ta hand om de inkomna remissvaren. Alla som vill ska ha fått säga sitt innan det bearbetade underlaget om den nya organisationens huvudprinciper går till styrelsen för beslut 7 april.

JAG HÖR IBLAND kollegor runtom i organisationen sucka över den stora mängden projekt som pågår samtidigt på Göteborgs universitet. Det är inte svårt att hålla med om, men samtidigt är det viktigt att se att mycket av det som sker hänger ihop. Ta till exempel RED 10, vår stora forskningsutvärdering som presenteras i mitten av mars. Tillsammans med den nyss påbörjade granskningen av programutbildningarna, BLUE 11, och den pågående utredningen av innovationssystemet, kommer resultaten att utgöra en av grundstenarna i det stora visionsarbete som redan har startat så smått. Vision2020,

som visionsarbetet benämns, ska lägga basen för en ny och långsiktig strategi för Göteborgs universitet och inkludera ett antal seminarier där olika teman för framtidens universitet ska diskuteras. Starten sker senare i vår.

Det är som sagt mycket som händer och många viktiga beslut som ska fattas under 2011. När året är slut räknar jag med att vi kommit betydligt närmare en gemensam målbild – ett sammanhållet Göteborgs universitet.

PAM FREDMAN

REDAKTIONEN HAR ORDET

VÄLKOMMEN TILL ETT NYTT NUMMER av GU Journalen och en spännande vårtermin. Du vet väl att GU Journalen även finns på Facebook, där du kan kommentera och utbyta tankar om tidningen eller tipsa redaktionen. En fördel är att alla som är fans till tidningen får ta del av innehållet före alla andra. GU Journalen finns också som en interaktiv pdf-tidning på sajten: <http://issuu.com/universityofgothenburg>. Där hittar du även kortversionen av GU Journalen på engelska samt GU Spegeln.

Ett annat bra initiativ på Facebook är gruppen Högscoleläckan (en sluten grupp) som Ulf Dalnäs har startat. Det har varit en strid ström av intressanta inlägg och synpunkter, vilket visar på

vilken styrka Facebook har som interaktivt forum. Ansök om att gå med i den gruppen! Det har varit betydligt svårare att få igång en diskussion om förslaget till en ny omorganisation. Vid tidningens deadline hade det inte kommit in ett enda inlägg. Förhoppningsvis vaknar debatten till liv, men all erfarenhet visar att om det krävs inloggning (i det här fallet i medarbetarportalen) blir det ett psykologiskt hinder.

I DET HÄR NUMRET har vi ett internationellt tema: Vi skriver om mobilitet, rankning, utländska sökande och gör ett porträtt på Andrea Castro från Buenos Aires. Det talas mycket om vikten av ett ökat internationellt utbyte och en

stor del av forskningen är internationell men mycket mer kan göras för att öka utbytet bland lärare och studenter.

VI VILL PASSA PÅ att tacka för alla tips, även anonyma, som kommer in till redaktionen. Det verkar vara en trend att många inte vill stå med sitt namn och möjligen kan det bero på att många upplever att det inte är så högt i tak på GU. Vi tar gärna emot anonyma tips men det försvårar dock det journalistiska arbetet.

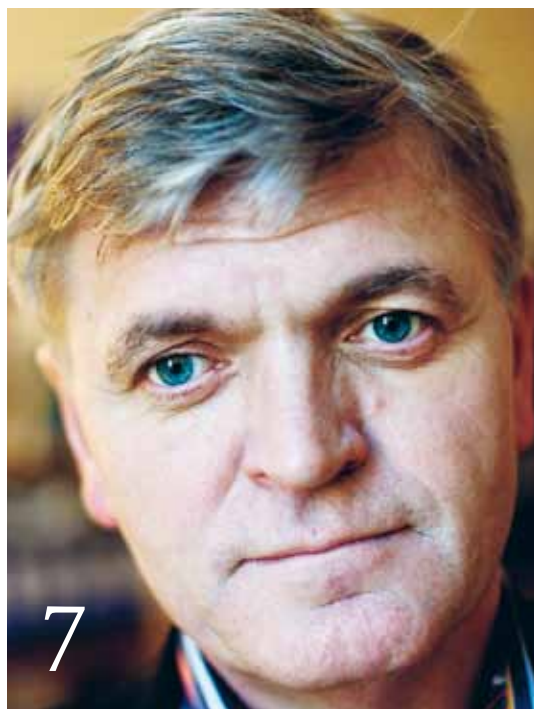
Även om vi inte hinner skriva om alla förslag i ett och samma nummer, sparas idéerna till kommande nummer.

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

28

7

I4

24

4 Mobilitet utan mätbara mål

Administratörerna har upptäckt Erasmus men bara 5 procent av studenterna reser iväg. På lärarsidan ser det bättre ut.

7 1,5 miljarder i oförbrukade medel

Det motsvarar varannan forskningspeng. Nu vill ekonomidirektör Lars Nilsson se kraftfulla satsningar.

8 Acceptera listorna!

Ingen gillar det men rankningen är här för att stanna. Ny rapport ute.

6 Ett mer sammanhållet universitet

Förslaget om en ny organisation går ut på att stärka universitetets kvalitet. Beslut tas i april.

IO Drastisk minskning av ansökningar

Anmälningavgiften har avskräckt många och det är oklart hur många som egentligen börjar vid GU i höst.

II Full pott för GU

Inget annat lärosäte har fått så många lärarutbildningar som Göteborgs universitet.

I2 Flera stora köp utan avtal

En ny granskning visar att flera institutioner bryter mot reglerna, men i stort har det blivit bättre på senare år.

I4 Förtrollad av det fantastiska

Andrea Castro läser böcker som får henne att förundras.

I8 Vad är arbetets mening?

Fritid och arbete flyter ihop alltmer, på samma sätt som det gjorde före industrialiseringen.

20 Framtidens genteknik

Vill man veta om man tillhör en riskgrupp för att få en dödlig sjukdom? Etikforskare svarar på frågor.

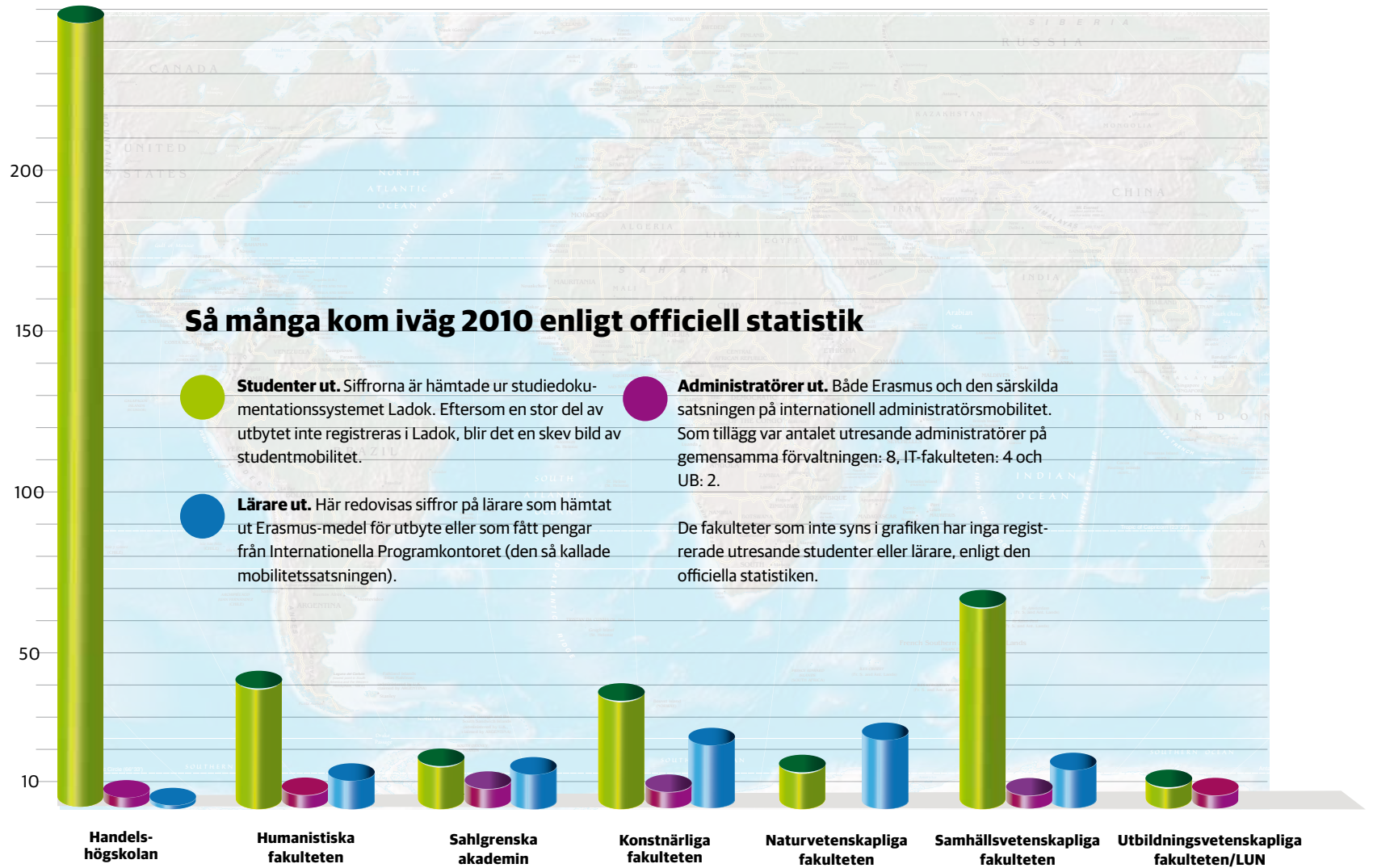
23 Ta doktorandreglerna på allvar!

Martin Dackling tycker att mycket mer kan göras för att trygga doktorandernas rättigheter.

24 "Bra att ledningen backar"

Professor Ulf Bjereld är nöjd med att ledningen har lyssnat på kritiken.

Mobilitet utan konkr

5 procent av studenterna reser ut

408 studenter reste ut förra året, det visar den officiella statistiken. Men det gäller bara de som registreras i Ladok. Långt fler kommer iväg. Minst 1 800 studenter åker på någon form av utbyte eller praktik. Det innebär att 5 procent av alla pluggar utomlands.

DET DUGER INTE, tycker Tomas Larsson, studentrepresentant i universitetets internationaliseringsråd.

– Jag tycker att det är värdelöst, det är en alldeles för låg siffra. Alla studenter borde någon gång under sin studietid få en möjlighet att resa ut. Att plugga utomlands är en viktig erfarenhet och har visat sig vara en stor fördel när man söker jobb efteråt.

Läser man handlingsplanen för internationaliseringsarbetet står det: ”Göteborgs universitet ska verka för att öka intresset för att tillbringa en period vid något

utländskt universitet, samt förbättra förutsättningarna för att ta emot studenter från andra länder.” Även inom Erasmus är målet att kraftigt öka rörligheten inom den högre utbildningen i Europa. På senare år har det hänt mycket, allt fler reser ut men faktum kvarstår: det är betydligt mer lockande att läsa här.

ENLIGT EN KARTLÄGGNING som Ulla Nylin på International Mobility Office har gjort var antalet utresande studenter 1 862 under läsåret 2009/2010. Hon har räknat allt: Erasmus, bilaterala avtal, kortare fältstudier och praktik. Ändå motsvarar det bara 5 procent av alla studenter.

Något officiellt mål om hur mycket utbytet ska öka finns inte, menar Pernilla Danielsson, internationell koordinator.

– Det kan bli mycket bättre, men vi ska inte låsa fast oss vid just Erasmusutbyte. Att öka studentmobiliteten kan ske genom att se över kursutbudet och se på lärarnas

Vi har alltid sagt att vi kan bli bättre. Men vad betyder det? Det är alldeles för vagt.

möjligheter att hålla en kursvecka förlagd till Birmingham eller erbjuda praktik i Uganda. Det är också mycket viktigt att vi satsar på internationalisering på hemmaplan, alltså att vi bjuder in världen till GU för de studenter som inte har möjlighet att resa ut. Global Week är en sådan satsning, men det finns mer på gång. Mycket handlar också om att undanröja administrativa hinder för att underlätta utbyte.

DET FINNS FÖRMODLIGEN ett mörkertal i statistiken, poängterar Pernilla Danielsson:

– Eftersom det idag saknas ett centralt register och inte alla typer av utbyten rapporteras, vet vi inte hur stort utbytet egentligen är.

Ett skäl till att studentmobilitet blivit en allt viktigare fråga är rankningslistorna. Hur många studenter som kommer hit och reser ut är en parameter i Times Higher Education- och QS-listorna.

eta mål

Faktisk mobilitet läsåret 09-10

	Antal studenter
1. Universitetsgemensamma avtal, inkl fakultetsavtal	133
2. Erasmus-studier	255
3. Nordplus	29
4. Linneaus-Palme programmet	10
5. Övriga studier (ex språkstudier i Brighton)	328
6. Fältstudier kortare än 1 vecka	66
7. Fältstudier övrigt	379
8. Erasmus-praktik	46
9. WiTec praktik	17
10. Övrig praktik	87
11. Minor Field Studies (MFS)	50
12. Sahlgrenska akademien (utöver punkterna 1, 2, 3, 4)	139
13. Lärarutbildningar: examensarbete, fältstudier, fältresor och verksamhetsförlagd utbildning	306
14. Freemovers (uppskattning)	17
Summa:	1862

Källor: Ulla Nylin, International Office
Cecilia Nihlen, internationell
koordinator, LUN

– En korrektare inrapportering kan placera oss högre på listorna, säger Pernilla Danielsson.

Alla universitet och högskolor tävlar idag om att vara internationella för att kunna konkurrera om studenter, forskare och forskningspengar. I handlingsplanen står det att: "Göteborgs universitet vill profilera sig som ett globalt universitet, med utblick inte enbart mot de traditionella samarbetspartnerna i Västeuropa och USA, utan som ett universitet med lång forsknings- och samarbetstradition även med utvecklingsregionerna."

GU:S SENASTE SATSNING på "det globala universitetet" är ett försök att få i gång ett mer livaktigt samarbete med partneruniversitet i utvecklingsländer. Syftet är att öka mobiliteten av både studenter, lärare, forskare och administratörer.

Ett projekt som tilldelas 1 miljon kronor i tre år är det långa samarbetet som Utbildningsvetenskapliga fakulteten har med Nelson Mandela Metropolitan University i Sydafrika. Det nya är att även Humanistiska och Samhällsvetenskapliga fakulteten är med.

– Det är väldigt bra att bygga vidare på stabila partner som vi redan har ett gott samarbete med, säger projektledare Lars Gunnarsson. Nästan alla pengar går till att finansiera utbyte av studenter, lärare och administratörer, men även till att betala lön till utresande lärare, som annars har svårt att finansiera sin resa.

Den största delen av studentutbytet sker idag inom Erasmus. Förra året skickade GU ut 260 studenter, betydligt färre än Lunds universitet med 360 utresande studenter. Internationella programkontorets mål är att totalt 3 000 svenska studenter ska studera utomlands genom Erasmus. Det är det en bra bit kvar.

– Vi ligger ganska bra till men vi borde kunna få ut betydligt fler, säger Johan Ahlgren på International Mobility Office. Ett effektivt sätt att få i gång studentutbytet är att satsa på fler platser på färre antal partner-

Pernilla Danielsson

universitet som man redan har ett bra samarbete med. Exempelvis tecknade geovetenskap förra året flera avtal med fler än 10 platser.

JOHAN AHLGREN tycker att det är synd att det inte finns ett mätbart mål.

– Vi har alltid sagt att vi kan bli bättre. Men vad betyder det? Det är alldeles för vagt. Vad som saknas är konkreta planer och handlingskraft.

Ett problem är enligt Johan Ahlgren att det saknas en huvudgång på webben där studenter kan gå in och se vilka utbyten som är aktuella. Idag är informationen till stor del decentraliserad. Även om ett nytt system, Move-On, håller på att införas tar det tid innan det är sökbar för hela universitetet.

Thomas Larsson, som läser på juristprogrammet, tycker att ett bra mål vore att ha lika många utresande som inkommande studenter.

– Kommer man nära 10 procent, så är det riktigt bra. Det gäller att undanröja alla administrativa hinder och få ut information om vilka möjligheter som finns. Många studenter känner idag en stor oro över att inte få sina poäng tillgodoräknade och riskera att få återbetala sina studiemedel. Det håller inte.

Bäst i klassen

Göteborgs universitet är bäst i Sverige på lärarutbyte inom Erasmus: 71 lärarresor under 2010. Dessutom var det så många som 113 lärare som tog chansen att resa ut i minst en månad under 2010.

Allt fler lärare upptäcker möjligheterna att söka pengar för utbyte. När det gäller Erasmus-utbyte ligger GU i topp med 71 utbyten under 2010. Men eftersom några åkte flera gånger var det i själva verket 51 lärare som fick Erasmusmedel. Fast det totala antalet lärare som åkte ut var betydligt större.

– När det gäller lärarutbyte är vi redan duktiga, men det kan bli mycket bättre, konstaterar Pernilla Danielsson, internationell koordinator vid universitetsledningens kansli.

Det finns förmodligen ett stort mörkertal, tror hon.

– Siffrorna för lärarmobilitet är egentligen större. Men vi ser bara dem som söker medel. Det är många som åker iväg inom ramen för sina forskningsprojekt och det hade varit väldigt bra om vi hade haft ordentlig statistik på centralt håll över dessa utresor också.

Men att GU lyckas så väl inom Erasmus-utbyte beror till stor del på två institutioner: Geovetenskap och Högskolan för scen och musik.

– Vi har dem att tacka för att GU är bäst i Sverige.

De är otroligt duktiga och det är tack vare två eldsjälar: Sandor Nemethy på geovetenskap och Margareta Hanning på Scen och musik. Ju fler lärare som åker, desto mer pengar får vi att dela ut, säger Johan Ahlgren som handlägger Erasmus inom GU.

Den största ökningen står annars administratörerna för. Under 2010 kom 31 iväg genom GU:s särskilda satsning på administratörs mobilitet. Dessutom reste 16 administratörer ut genom "Erasmus Staff Training".

Någon liknande satsning finns ännu inte för lärarna.

– Inom internationaliseringsrådet har vi försökt att göra en universitetsgemensam satsning på lärare men vi har inte lyckats få igenom det.

Varför finns inget mätbart mål om hur mycket lärarutbytet bör öka?

– En siffra är inte så intressant, säger Pernilla Danielsson. Det viktigaste är att identifiera problemen och försöka undanröja dem. Hur skapar vi kurser där utbytet passar in? Det ska vara enkelt att resa ut.

Professor Lars Gunnarsson har länge jobbat med internationalisering på Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Han menar att det viktigaste är att det finns extra medel att söka för både ut- och inresande lärare.

– Det ena ger det andra. Att lärarna kommer hem och återrapporterar på ett entusiastiskt sätt inspirerar både studenter och andra lärare. Eftersom många lärare är oroliga för dubbelarbete är den bästa lösningen om fler kurser blir utbytbara, så att en lärare kommer hit och en lärare åker ut, och att man undervisar i varandras kurser. Detta kan dock vara svårt att genomföra. Det blir tyvärr ofta så att våra utresande lärare i regel både undervisar borta och hemma utan extra timtilldelning, vilket inte ökar intresset att resa ut.

Lars Gunnarsson menar att det krävs en attitydförändring.

– Det är märkligt att utlandstjänstgöring inom universitetet inte räknas som arbetstid. Det gör det på alla andra ställen. Det bör ses som en merit och det är viktigt att man får tillgodoräkna sig undervisningen.

Trots problemen är alla rörande överens om att lärarutbyte är viktigt.

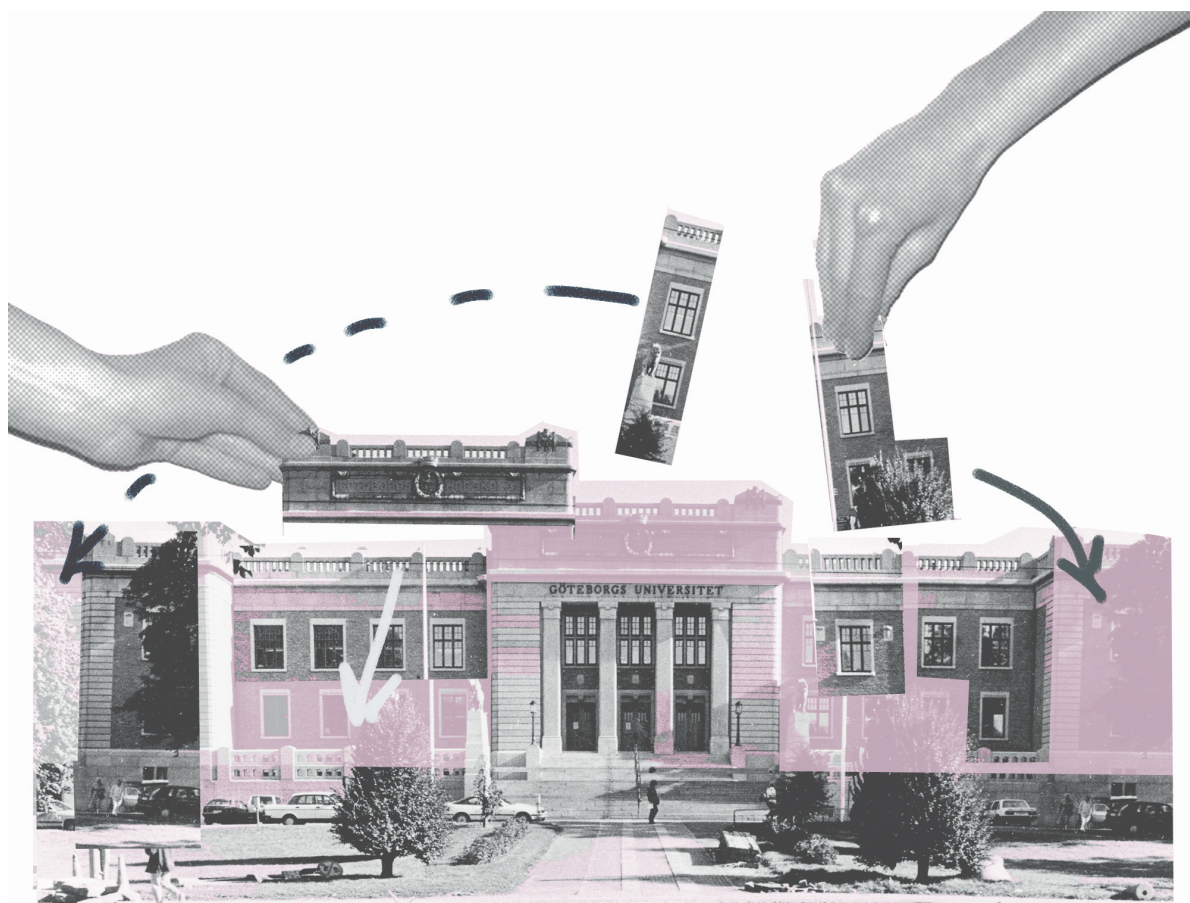
– Ska vi bli ett internationellt universitet, då måste vi få i gång utbyte på alla nivåer. Såväl studenter och lärare som administratörer. Det mest effektiva sättet att få i gång studentutbyte är om lärarna kommer ut, säger Pernilla Danielsson.

ALLAN ERIKSSON

ALLAN ERIKSSON

Dags att tycka till!

Ledningens förslag ute på remiss

Den kontroversiella frågan om fakultetsindelning har skjutits på framtiden. Istället är det arbets- och delegationsordningen som prioriteras. Om ett år ska en helt ny organisation vara på plats – om förslaget går igenom.

UNIVERSITETETS LEDNING har nu arbetat om och konkretiserat det förslag som utredarna Göran Bexell och Christina Rogestam presenterade 15 december. Remissen har skickats till ett sjuttiofem instanser och senast den 1 mars ska svaren vara inne.

Rektor Pam Fredman har också hållit ett antal frukostmöten där anställda kunnat ställa frågor.

– Vi har fått flera värdefulla synpunkter, ibland sådant vi inte tänkt på, som vi kommer att ta hänsyn till i det fortsatta arbetet, säger Pam Fredman.

DEN 7 APRIL ska styrelsen fatta beslut om de övergripande riktlinjerna för den nya organisationen. Ett mer detaljerat beslut tas i oktober.

En av de viktigaste ambitionerna med omorganisationen är att skapa ett mer sammanhållet universitet. Det handlar om att öka samverkan och därigenom få bättre kvalitet.

– Det är viktigt att vi är ett enda universitet såväl internt som externt. Men detta är inte detsamma som likriktning. Att exempelvis Sahlgrenska akademien och Handelshögskolan utifrån vissa aspekter är olika är ingenting vi vill ändra på. Men vi vill verka för ökad samordning och samarbete över olika gränser.

Det ska också vara tydligt hur förhållandet mellan rektor, dekan och prefekt ser ut. Administrationen ska samordnas så att alla bidrar till kärnverksamheten forskning och utbildning för att resurser ska användas på bästa sätt.

Utredarnas förslag på fakultetsindelning fick mycket kritik. Är det därför ni nu väntar med en förändring?

– Vi har lyssnat på kritiken och själva funnit att det idag inte finns underlag för en förändrad fakultetsindelning. Men vi vill fortfarande se över fakultetsindelningen, det kommer dock att ske först efter ett beslut under 2014. Orsaken är att det är väldigt mycket som vi behöver bli klara med, exempelvis de stora utvärderingarna av dels vår forskning, RED 10, dels vår utbildning, BLUE 11.

Finns det några internationella förebilder som du vill lyfta fram?

– Nej, vi har inga direkta förebilder. Hade det funnits en perfekt organisation hade vi redan haft den. Vi måste utgå från våra

egna mål och behov, och lära oss konkurrera på det enda sätt som fungerar: med god kvalitet.

På vilket sätt ska chefernas roll förändras?

– Dekaner och prefekter ska ha klara och tydliga roller vilket ska framgå vid rekryteringen. De som rekryteras eller söker måste vara intresserade av uppgifterna och deras legitimitet måste vara förankrad i organisationen. I förslaget ligger att man kan ha en extern ordförande exempelvis från ett annat lärosäte. Vi föreslår även att mandattiden förlängs till sex år. Om förslaget går igenom måste alltså dekaner och nämnder utses på nytt.

I förslaget finns inga rekommendationer om institutionernas storlek, varför inte?

– Det är svårt att precisera den exakta storleken beroende på institutionernas olika karaktär, men de ska vara stora nog att klara av det ansvar och de befogenheter som de har enligt delegations- och arbetsordningen. En institution som måste säga upp personal bara för att man förlorat en halv miljon i anslag är exempelvis för liten.

På vilket sätt ska den nya organisationen främja delaktighet?

– Det är viktigt att vi i vår stora organisation har forum där man kan diskutera olika frågor fritt. Därför anser vi bland annat att det ska finnas ett forskningskollegium. Delaktigheten ute på institutionerna skapas genom mindre grupper där alla som vill kan delta.

Enligt förslaget ska fakulteternas administration samordnas med gemensamma förvaltningen. Varför är det viktigt?

– Den gemensamma administrationen ska samordnas med fakultetskanslierna för att skapa bättre samordning och samverkan. Vi måste uppnå enhetlighet som myndighet. Men det är viktigt att betona att det inte betyder att individer ska flytta rent fysiskt. Det administrativa stödet på institutionerna ska samtidigt öka i syfte att komma närmare verksamheten.

Hur kommer det sig att remisstiden bara är 1,5 månad?

– Jag tror att det är tillräckligt, det här är i grunden frågor som vi diskuterat under lång tid. Vi kan inte vänta med en ny arbets- och delegationsordning, den måste vara klar 2012 då nuvarande interimistiska organisation upphör. Men även om vi tar ett inriktningsbeslut i april kommer vi att arbeta vidare med innehållet mer i detalj.

Vi har lyssnat på kritiken och själva funnit att det inte finns underlag för en förändrad fakultetsindelning.

**EVA LUNDRÉN
ALLAN ERIKSSON**

Du kan diskutera förslaget på www.vision2020.gu.se

– Vi skulle behöva anställa 50–100 forskare, säger ekonomidirektör Lars Nilsson, som efterlyser långsiktiga satsningar.

»Vi har råd att göra långsiktiga satsningar«

GU intar tredje plats på listan över lärosäten som har mest oanvända forskningspengar: 1,5 miljarder kronor i oförbrukade medel.

Nu vill ekonomidirektör Lars Nilsson se mer action och mindre snack under 2011.

1,5 MILJARDER MOTSVARAR hälften av det totala anslaget för forskning och forskarutbildning.

– Det är ofantligt mycket pengar. För att ta ett drastiskt exempel: Om GU från och med idag inte fick en enda krona mer i forskningsanslag skulle vi kunna köra på som vanligt i ett halvår, säger Lars Nilsson.

Utvecklingen i Göteborg följer den nationella trenden. Enligt Riksrevisionens granskning upp gick de oförbrukade forskningsanslagen till nästan 13 miljarder kronor vid utgången av 2009. Det är en ökning med 74 procent sedan 1998. I rapporten beskrivs den stora ökningen som ett effektivitetsproblem. Riksrevisionens slutsats är att: ”Bristen på uppföljning leder till att systemet inte blir tillräckligt transparent och att man inte kan se hur mycket pengar som finns oanvända.”

VID GÖTEBORGS UNIVERSITET var ökningen inte fullt så stor, men sedan 2004 har de oförbrukade medlen ökat med 22 procent och ligger idag på 1,5 miljarder.

En viktig orsak är att Göteborgs universitet varit framgångsrikt i att få pengar, framför allt från strategiska

satsningar som Linnéstödet. Men universitetet har även fått stora forskningsanslag från Vetenskapsrådet.

ÖKNINGEN BEROR TILL viss del på att forskarna har fått mer forskningsbidrag och att det har skett en koncentration av pengar till vissa forskare.

– Det finns förklaringar till att pengarna inte förbrukas i den takt som det är tänkt. Hela den rådande forskningspolitiken premierar styrkeområden och det har lett till en koncentration av forskningsanslag till ett mindre antal forskargrupper. Det tar tid att förbruka pengar, inte minst att anställa folk.

LARS NILSSON MENAR att problemet är att det finns en försiktighet på institutionsnivå att nyanställa eftersom man inte vet hur den långsiktiga planeringen ser ut.

– Samtidigt finns det en hel del förmildrande omständigheter som att beslut om tilldelning kommer i slutet av året och under tiden andra projekt pågår. Dessutom får GU pengar för ett forskningsprojekt som bokförs som inkomst under ett år men vars utgifter löper under flera år.

Inte helt överraskande står Sahlgrenska akademien, som är den klart största verksamheten vid GU, för nästan hälften av de oförbrukade medlen. Riksrevisionen som har tittat närmare på Naturvetenskapliga och Humanistiska fakulteterna konstaterar att trenden är tydlig även där.

– Vi skulle behöva förstärka infra-

strukturen och anställa i storleksordningen 50–100 forskare, säger Lars Nilsson.

Lättare sagt än gjort. Frågan är på vilken nivå ansvaret ska tas.

– Institutionerna känner trycket att de till varje pris måste hålla budgeten, vilket leder till en ekorrmentalitet, att det är bättre att hålla igen än att våga satsa. Vi är för budgetfixerade och för lite inriktade på uppföljning. Möjligen är institutionsmiljön för liten för att våga ta ansvar för nyanställningar när det gäller strategiska satsningar.

Lars Nilsson poängterar att det har gjorts en del satsningar under senare år som exempelvis RED 10, BLUE 11, en infrastrukturpeng på 130 miljoner och på EU- och gästlärarprogram. Men det har bara hittills haft en liten påverkan på resultatet.

IDAG HAR Göteborgs universitet ett samlat överskott på 700 miljoner kronor, varav merparten har ackumulerats under de senaste fem åren.

Nu har tiden kommit för handling, inte bara att samla pengar på hög i väntan på sämre tider, menar Lars Nilsson.

– Alla universitet och högskolor sitter visserligen i samma båt, men vi måste själva ta vara på det gyllene tillfället att göra långsiktiga satsningar för våra lärare och forskare.

233 miljoner i överskott

► **Enligt preliminära** siffror gick Göteborgs universitet med stort plus förra året, 233 miljoner. Det var mer än dubbelt så mycket som planerat. Mest pengar, närmare 180 miljoner, finns det inom forskningen. Samtliga fakulteter redovisar klart bättre ekonomiskt resultat än beräknat, varav Sahlgrenska akademien gick med störst överskott, 91 miljoner.

Orsaken är ökade bidrag och lägre kostnader än vad som var planerat.

Allt fler studenter fälls för fusk

► **Vid GU blev** totalt 15 studenter avstängda för fusk under 2010. De allra flesta ärendena handlade om plagiering, antingen av en studiekamrats arbete eller direkt plagiat från Internet. Det är betydligt fler än 2009, då 9 studenter blev fälda för fusk. Den vanligaste påföljden är avstängning i 6 veckor.

En kartläggning som TT har gjort visar att över 500 studenter stängdes av förra året i hela landet, en ökning med nästan 50 procent.

Ingen entydig trend för GU

► **Landets universitet** och högskolor använder sina resurser effektivt, det visar den nya rapporten *Använder lärosätena resurserna effektivt?* från Riksrevisionen. Men sammantaget kan det bli bättre.

GU är ett av de lärosätena som Riksrevisionen har granskat närmare. Slutsatsen är att Göteborgs universitet har en något lägre effektivitet jämfört med genomsnittet under perioden 2004–2008.

– Rapporten visar ingen entydig trend, säger ekonomidirektör Lars Nilsson, men effektiviteten är klart bättre 2008 än 2004. Det är trots allt en positiv trend.

Endast e-lönebesked!

► **Det är slut med** lönebesked på papper till GU:s anställda. I fortsättningen kommer lönespecifikationen endast att finnas i egenrapporteringen. Skälet är att skona miljön och att spara pengar. Lönebesked på papper skickas dock i fortsättningen till dem som får arvode, är tjänstlediga eller sjuka.

4400

» SÅ MÅNGA BILDER finns nu i GU:s bildbank. Gå till www.gu.se/bild

GU Journalen finns på engelska

» GU JOURNALEN har lanserat en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se. Sprid gärna tidningen till gästforskare och andra intresserade. Du hittar även GU Journalen på Facebook.

NYHETER

Tveksamt om listorna blir bättre

Intresset för rankingslistor har aldrig varit större och aldrig mer omdiskuterat. Så hur ska man förhålla sig till listorna? I en ny rapport föreslås ett accepterande förhållningssätt: Listorna är här för att stanna och det är lika bra att göra det bästa av situationen, oavsett vad vi tycker om den.

AVDELNINGEN FÖR analys och utvärdering har ett särskilt uppdrag att bevaka rankingslistor. I den senaste analysen, *Att leva med universitetsrankningar*, går utredare Magnus Gunnarsson igenom olika tänkbara förhållningssätt till rankningar. Grovt sett urskiljer han tre synsätt:

DET AVSTÅNDSTAGANDE: Ingen av de existerande listorna är av tillräcklig kvalitet för att fungera som mätare av universitetskvalitet. Det är överhuvudtaget tveksamt om rankningar fyller någon funktion alls. Att listorna används har en direkt skadlig inverkan eftersom det lurar universitetsledningarna att fokusera på fel aktiviteter vilket leder till att forskningens och utbildningens kvalitet blir lidande. Slutsatsen blir då att försöka motarbeta listorna eller att vägra att rapportera in uppgifter.

DET ACCEPTERANDE: Även om vi inte gillar hur listorna används är de här för att stanna. Det finns ingen möjlighet att negligera dem eller bli av med dem, vi måste helt enkelt lära oss att leva med dem. En orsak är att listorna får stor uppmärksamhet. En hög placering på listorna kan ha ett stort marknadsföringsvärde för studenter, samarbetspartner och allmänhet. Ambitionen borde därför vara att klättra så högt upp på listorna som möjligt, men utan att det stör det egna kvalitetsarbetet.

DET BEJAKANDE: Listorna kan faktiskt användas som mätare av kvalitet. Ett dåligt resultat på listorna är ett tecken på att ett universitet har problem och ingenting blir bättre av att man skjuter budbäraren. De brister som rankingslistorna har kan avhjälpas

Magnus Gunnarsson ligger bakom den nya rapporten *Att leva med universitetsrankningar*.

genom en nära dialog med dem som tagit fram listorna.

– Olika förhållningssätt får olika följder, säger Magnus Gunnarsson. Därför vore det bra om universitetet bestämde sig för en linje så att man svarar på ett enhetligt sätt på frågor om rankningar. Vilken linje man väljer är ingen lätt avvägning men personligen menar jag att det accepterande förhållningssättet är rimligast.

FÖRRA ÅRET AVSTOD Göteborgs universitet från att rapportera in uppgifter till QS-listan, trots det hamnade GU på 183:e plats.

– QS-listan har fått mycket större uppmärksamhet än vi trodde den skulle få, så därför har vi bestämt att vi ska rapportera in fortsättning. Men det finns inga skäl att vi anstränger oss för att klättra högre om vi redan ligger på 200-listan. På Times Higher Education-listan skulle det ur marknadsföringssynpunkt vara bra om vi förbättrade vår placering en smula, det skulle kunna motivera små, kosmetiska förändringar.

Även om det gnälls en del över dåliga placeringar vill Magnus Gunnarsson lyfta fram att Sverige totalt hamnar högt på samtliga rankingslistor. Tar man hänsyn till befolkningsstorleken kommer Sverige på en fjärde plats i världen, efter Schweiz, Nederländerna och Danmark.

– Vi ligger bra till. I genomsnitt finns 5 svenska lärosäten bland de 200 högst rankade universiteterna på de tre stora listorna. När man möter representanter från andra länder får man ibland höra: Vad gnäller ni över? Bara

en bråkdel av världens universitet och högskolor finns med på de stora listorna (Webometricslistan listar mer än 20 000 högre utbildningsinstitutioner).

Tror du att de existerande rankingarna kommer att bli bättre?

– På mikronivå kan de förstås bli bättre men grundproblemet kvarstår, att det inte är möjligt att mäta alla universitet utifrån en och samma måttstock. Jag tror att det bara får en marginell effekt, listorna blir inte bättre så länge som de har stora, grundläggande metodologiska brister och inte är transparenta.

Vad kan GU göra för att förbättra placeringen på listorna?

– Vi kan lägga ner de humanistiska, samhällsvetenskapliga och utbildningsvetenskapliga fakulteterna och lägga pengarna på medicin och naturvetenskap istället. Det skulle säkerligen få oss att klättra på rankingslistorna. Men jag tror inte att vi skulle bli ett bättre universitet av det. Mindre drastiska åtgärder skulle kunna vara att rekrytera ofta citerade forskare, uppmuntra forskare att publicera mer i Nature och Science och att i större utsträckning publicera artiklar tillsammans med utländska forskare. Men inte heller det är något som jag rekommenderar. Jag tycker att alla eventuella anpassningar till rankingslistor ska begränsas till mindre, kosmetiska förändringar som inte stör det egna interna kvalitetsarbetet. Till exempel kan vi satsa på marknadsföring för att locka hit studenter och

toppforskare. Ett populärt och välkänt universitet hamnar automatiskt högt. Men kanske räcker de nuvarande satsningarna gott.

Trots att dagens listor har stora brister finns det ändå positiva tecken. Den tyska Zeit-listan som rankar enskilda ämnen är, enligt Magnus Gunnarsson, den mest gedigna rankingen. En annan som kommer i år är EU:s U-Multirank, vilket är ett stort samlat europeiskt initiativ.

– Om de håller vad de lovar, då kan det bli riktigt bra. Men jag är skeptisk. Det är oerhört mycket material och siffror som ska samlas in och vägas samman, från länder med mycket olika universitetssystem. Risken är att det blir en kompromiss i slutändan och då är man tillbaka i samma läge som med andra listor.

EN ANNAN UTVECKLING som kan hjälpa de svenska lärosätena uppåt på rankingslistorna är att många universitet i USA och Europa sannolikt får minskade intäkter som en följd av den ekonomiska krisen.

– Dyr forskning belönas i rankingslistorna. En stark krona eller minskade forskningsresurser till utländska universitet kan lyfta svenska lärosäten på THE- och QS-listorna.

ALLAN ERIKSSON

Fakta

Läs mer om rankingar i GU Journalen nr 6-2010, www.gu-journalen.gu.se/arkiv/2010/nummer-6-10/.

Så här hamnade Göteborgs universitet på de tre stora listorna 2010:
Jiao Tong University ("Shanghai-listan"): 211
Times Higher Education: 281
QS World University Rankings: 183

I februari kommer Sverker Lindblad och Mats Cavallin ut med en uppdaterad version av *Världsmästerskap i vetenskap*, som först publicerades 2006. Hur ska vi hantera universitetsrankingen? Det är titeln på ett universitetsseminarium som hålls i sal 10, Vasaparken, den 2 mars kl. 13.00-15.00, med kaffe efteråt.

Servicecenter Vasa invigt

» EFTER NÄCKROSEN har ytterligare ett servicecenter öppnat: Vasa på Vasagatan 33. Verksamheten har varit igång sedan i början av januari. Hit kan du vända dig om du har frågor om universitetets utbud, lokaler och aktiviteter.

Om GU på engelska

» GU MAGAZINE är ett magasin om forskning vid Göteborgs universitet. – I stället för en allmän broschyr på engelska har vi valt att göra en tidning med, förhoppningsvis, läsvärda och intressanta artiklar. Men tidningen är tänkt att leva vidare även efter denna sommar. Ta gärna med den om du reser utomlands eller får engelsktalande gäster, säger redaktör Carina Elmäng.

GU magazine finns att beställa på samma sätt som övrigt informationsmaterial på:
www.gu.se/omuniversitetet/bestall_trycksaker.

Få svarade på enkät om miljöarbete

Anställda och studenter applåderar GU:s arbete för hållbar utveckling, enligt en enkät som gick ut förra våren. Men få känner till handlingsplanen för miljö och hållbar utveckling och bara 13 procent av de nästan 22 000 personer som enkäten gick ut till svarade.

GÖTEBORGS UNIVERSITET har lagt sig i miljöarbetets framkant. Miljöcertifieringen ISO 14001 vittnar om det, liksom hållbarhetsredovisningen som motsvarar nivå B enligt högt ställda internationella riktlinjer.

Och GU:s anställda och studenter gillar arbetet med hållbarhet och miljö. Men påfallande få av dem som svarade på enkäten känner till vad som verkligen står i GU:s handlingsplan: från 21 procent (avfall och källsortering) till 63,8 procent (hantering av farliga kemikalier). Det visar sammanställningen av den miljöenkät som gick ut i våras.

– Svaren indikerar att vi som universitet kan bli bättre på i stort sett alla områden, vilket ligger i linje med att vi arbetar med ständiga förbättringar. Men sedan tror jag att

av åtgärderna är fler riktade miljöseminarier för anställda, som en del i kompetensutvecklingen.

Av miljöenkäten framgår också att anställda och studenter vill ha morötter åt dem som färdas miljövänligt till universitetet.

Hur kan GU bli bättre på det området?

– Som en del i lanseringen av GU:s klimatstrategi kommer vi under året att ha en hel del cykelaktiviteter, som GU:s medverkan i ”Cykelutmaningen”, säger Eddi Omrcen.

– Vi undersöker även möjligheterna att koppla GU-kortet till Göteborgs Stads låncykelsystem ”Styr och ställ” och till kontinuerlig cykelservice. Det har ju visat sig att cykeln är det färdssätt som man klart snabbast tar sig fram med.

ENKÄTEN BESVARADES i högre grad av anställda än av studenter.

Svarsfrekvensen var nästan 30 procent för anställda, 7,6 procent för studenter. Men sammantaget var det bara 13 procent av dem som fick enkäten som lämnade in svar.

– Jag tycker att det är positivt att så många som nästan 3 000 svar har inkommit, och att vi genom enkäten har fått svar som ger en rättvisande bild av hela GU, eftersom andelen anställda och även studenter överensstämmer mycket bra med andelen som svarade på enkäten. Det är ju många enkäter som skickas ut på GU och många är trötta på dem, säger Eddi Omrcen.

DET KOM OCKSÅ FRAM i enkätsvaren att många vill ha tydligare mätbara miljömål. Även det är en punkt som har inlemmats i GU:s nya handlingsplan, där alla miljömål har försetts med kvantitativa mått. Planen gäller från 2011 till 2015.

Eddi Omrcen

det indikerar att själva miljöarbetet inte är så känt som vi på Miljöenheten och övriga som direkt arbetar med frågorna tror. Vi har här både en kommunikativ och en pedagogisk utmaning, säger Eddi Omrcen, miljöchef vid GU.

Den nya handlingsplanen, spikad av rektor i november i fjol, bygger till stor del på utfallet av enkätsvaren. En

MAGNUS PETERSSON

Klart att lärarlaget får pengarna

När resten av prissumman skulle hämtas ut fick det prisbelönade lärarlaget beskedet att det inte fanns några pengar kvar.

Institutionen tog priset, menade pristagarna. Men plötsligt dök pengarna upp.

GÖTEBORGS UNIVERSITETS pedagogiska lagpris gick 2005 till socialantropologen Claes Corlin, medicinaren Rolf Ekman och dramatikläraren Robert Lyons. De fick utmärkelsen efter att ha skapat en tvärvetenskaplig kurs om mänsklig kommunikation vid Museion.

Knappt hälften av prissumman på 100 000 kronor använde lärarna till att utveckla en ny kurs vid Museion och till utbildningsdagar på Jonsereds herrgård. Därefter har åren gått och resterande medel legat orörda.

– Museion hade vid upprepade tillfällen försökt få pristagarna att använda pengarna, vilket de aldrig gjorde, berättar Stina Sundling Wingfors, prefekt vid institutionen för globala studier, värdinstitution för Museion sedan 2009.

Men helt nyligen vände sig lärarlaget till institutionen och ville ta del av vad som kvarstod av prissumman. Förvånade fick de höra att pengarna hade förbrukats.

Efter en översyn har dock pengarna visat sig finnas i institutionens budget. Missförståndet har klarats ut.

– Det finns 59 332 kronor. Jag kommer att uppmana pristagarna att lämna in en anhållan om vad de vill använda pengarna till. GU har ganska otydliga regler men de får nog pengarna om det inte är något helt konstigt de vill ha dem till, säger Stina Sundling Wingfors.

ATT LAGPRISET INTE är förenat med krav på hur det används bekräftas av Bengt-Ove Boström, rektorsråd för kvalitetsfrågor. Och en institution som tar emot det har ingen redovisningsplikt gentemot GU.

– Jag brukar ringa till pristagarna och till prefekten. Dels för att det är roligt, dels för att berätta om det for-

Den här bilden togs 2005 när Rolf Ekman, Claes Corlin och Robert Lyons fick pedagogiskt lagpris.

mella, att priset är ett verksamhetsstöd. Men formellt kan jag inte säga till institutionen att pengarna måste användas på ett visst sätt, säger Bengt-Ove Boström.

– Det individuella priset utbetalas som lön och beskattas. Men när det gäller lagpriset så har det bestämts att det inte betalas ut som individuell lön utan som verksamhetsstöd. Sett till reglerna är det kristallklart att institutionen bestämmer över pengarna.

DE PRISADE LÄRARNA är nöjda med beskedet att pengarna finns kvar. Men pristagaren Claes Corlin, pensionerad docent vid institutionen för globala studier, tycker att det är ”lite märkligt” att de måste ansöka om pengarna den här gången.

– Tidigare har vi bara skickat en faktura och talat om vad vi ska använda pengarna till, någon ansökan var det inte. Förutsatt att det inte blir några problem nu så är vi nöjda. Nu ska vi ansöka om pengar till ett bokprojekt, säger han.

MAGNUS PETERSSON

Fakta

Pedagogiska priset delas varje år ut i två tappningar, en individuell utmärkelse och ett lagpris. Det beslutas och delas ut av rektor efter ett nomineringsförfarande. När en enskild lärare får GU:s pedagogiska pris betalas pengarna ut som lön. Lärarlagspriser tillfaller däremot ansvarig institution – utan tydliga anvisningar om hur pengarna får nyttjas.

GU rekryterar studenter i Indien

Varför just Göteborgs universitet? Det var en fråga som Kerstin Jönsson ofta fick när hon var på mäss-turné i Indien.

– Studenterna visste exakt vad de var intresserade av och många hade också förberett sig genom att besöka universitets webb eller vår Facebookgrupp.

Det var sent i höstas som Kerstin Jönsson från Studentavdelningen, tillsammans med Urban Nulden vid institutionen för tillämpad informationsteknologi och en student, deltog i The QS World Grad School Tour, där lärosäten från hela världen presenterar sina master- och forskarutbildningar. Svenska institutet samt representanter för ytterligare sex lärosäten deltog också. Att det blivit viktigt för svenska universitet att marknadsföra sig utomlands hänger förstås samman med att studieavgifter för studenter utanför EES-området införs i höst.

Under turnén besökte gruppen sex städer: Delhi, Pune, Mumbai, Hyderabad, Bangalore och Chennai.

– Vi började förbereda turnén i våras för att få fram så bra information som möjligt, berättar Kerstin Jönsson. I höstas skickade vi också ut personliga mejl till alla som anmält intresse och startade en Facebookgrupp, Study at the University of Gothenburg, som bland annat innehåller kontaktuppgifter till några av våra internationella studentambassadörer. Mässorna hölls på olika hotell och vi hade också två specialmottagningar.

Studenterna var främst intresserade av masterutbildningarna på graduate school, samt utbildningar inom ekonomi, naturvetenskap, IT och en del samhällsvetenskap.

– Många ställde frågor om stamcells-forskning och farmakologi, och intresset var också stort för odontologi, men där har vi tyvärr inga utbildningar på engelska. Det var faktiskt nästan ingen som undrade vad det kostar att läsa här, avgifter är så självklart i andra länder så det funderar man nog inte över.

Nu ska Facebookgruppen och webbsidan utvärderas och sedan ska Studentavdelningen utarbeta en strategi för kommande aktiviteter.

– Visst är det betydelsefullt att duktiga utländska studenter kommer till Göteborg, betonar Kerstin Jönsson. Men lika viktigt är att på bästa sätt ta hand om dem som kommer och att bygga upp en alumnverksamhet. Det tar säkert några år men kommer att ge många värdefulla kontakter tillbaka.

Anmälningssavgiften avskräcker många

Förra året var antalet utländska sökande 12 000. I år är det nere i cirka 4 000. Av dessa har dock hälften inte betalat in anmälningssavgiften.

Men att antalet seriösa sökande minskat så kraftigt kan vara en illusion, menar Mats Edvardsson, Studentavdelningens chef.

– TIDIGARE HAR MAJORITETEN utländska sökande varit obehörig, förklarar Mats Edvardsson. Så är det nog inte denna gång.

Att antalet sökande skulle gå ner med cirka två tredjedelar på grund av att studieavgifter införs till hösten var väntat. Men den 28 januari, sista dagen för inbetalning av anmälningssavgiften på 900 kronor, hade bara 801 sökande betalt. Ytterligare drygt 1 000 var avgiftsbefriade. Det innebär att antalet studenter som får sin behörighet prövad kommer att hamna på drygt 2 000; det finns fortfarande ett antal sökande som ska styrka avgiftsbefrielse.

– Det finns en del osäkerhetsfaktorer som gör att det ännu inte går att svara på exakt hur många de blir, förklarar Mats Edvardsson. Exempelvis finns det studenter som slipper anmälningssavgiften eftersom de redan studerar här, men som ändå ska betala studieavgiften.

DET ÄR OCKSÅ OSÄKERT hur stor nedgången egentligen är. Att antalet sökande minskat kan ha flera orsaker. Anmälningssavgiften har sannolikt fört med sig att antalet sökande utan rätt förkunskaper minskat betydligt, men hur mycket går ännu inte att säga.

– Vi ska nu analysera studentgrupperna mera noggrant, förklarar Mats Edvardsson. Varför anmäler de sig och vilka andra lärosäten,

nationellt och internationellt, har de också sökt? Och hur konkurrenskraftiga är våra utbildningar egentligen? Att bygga upp en erfarenhetsbank är ett långsiktigt arbete som det kommer att ta flera år att genomföra.

Ett av de program som har flest internationella studenter är software engineering and management vid IT-fakulteten. Söktrycket är fortsatt mycket högt, berättar Carl-

Magnus Olsson som är gästlärare på programmet.

– Men vi kommer sannolikt att få en annan sammansättning av studenter med fler från Europa och färre från övriga världen. Det är tråkigt och känns väldigt bakvänt, all systemutveckling går ju mot allt större globalisering. Våra utbildningar kommer att förlora en del av sin internationella prägel som annars varit utmärkande för dem.

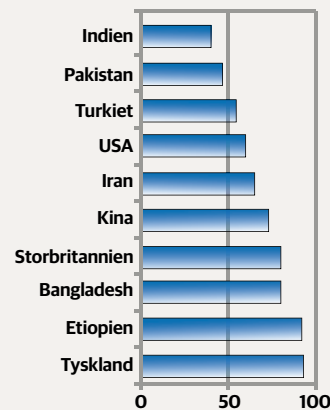
FÖR ATT I NÅGON MÅN underlätta för icke-europeiska studenter att komma hit har två nya stipendiesystem införts. Det ena administreras av Svenska institutet. Det andra är en särskild satsning från regeringen som i år ger Göteborgs universitet 1,2 miljoner kronor. Stipendiet ska täcka halva studieavgiften.

– Satsningen är på tok för liten, säger Mats Edvardsson. Eftersom en masterutbildning kostar 200 000–385 000 räcker pengarna inte till mer än ett tiotal studenter. Om chansen är så liten att få stipendium är det ju knappt någon idé att söka och då är ju hela satsningen meningslös. Vi måste utveckla nya stipendiesystem, både nationellt och vid varje lärosäte. Men det kommer förstås att ta tid.

En motsatt trend är att sökande från Storbritannien och USA har ökat, sannolikt på grund av ökade avgifter där.

– Även om det också här är för tidigt med exakta siffror verkar det som att vi håller på att bli intressanta för nya grupper av studenter, menar Mats Edvardsson. Vi har goda utbildningar som är gratis för studenter inom EES-området och tydligen billiga även för amerikaner. Vi står inför en helt ny situation som vi måste lära oss hantera.

Tio-i-topp-lista för sökande till masterprogram som betalt avgift eller är avgiftsbefriade. Tabellen anger det land där studenterna tagit sin grundexamen (preliminära siffror):

Tio-i-topp-lista för masterprogram (anger sökande som betalt avgift eller är avgiftsbefriade).

1. Global studies
2. International administration
3. Master in communication
4. International business and trade
5. Finance
6. Strategic human resource management
7. Computer science
8. Marketing and consumption
9. Social work and human rights
10. Science in management

EVA LUNDGREN

Welcome to the International Café!

The International Café takes place on the first Monday of every month and is an informal meeting place for international researchers, international staff, PhD students, their families and hosts.

Location: Ågrenska villan, Högåsplatsen 2
Guest Services: www.service.gf.gu.se/gast

Fullt pott för GU

Är Göteborgs universitet bäst när det gäller lärarutbildning? Det verkar i alla fall HSV tycka. Efter en unik granskning, i hård nationell konkurrens, har GU beviljats samtliga sju examenstillstånd till de nya lärarutbildningarna.

– Detta är en väldigt stor framgång för hela universitetet, säger Kenneth Nyberg, lärarutbildningsnämndens ordförande.

BESLUTET FRÅN Högskoleverket, HSV, innebär att GU kommer att ha störst bredd i landet inom lärarutbildning och ha mest att erbjuda den som exempelvis vill bli ämneslärare.

– Marknadsföring i all ära, men bättre reklam hade vi inte kunnat få, säger vicedekan Marie Rådbo som ansvarat för Naturvetenskapliga fakultetens del av ansökan. Den här typen av utvärderingar sprids bland blivande studenter och kommer att locka ännu fler sökande till vårt universitet.

Det finns flera skäl till att GU klarat sig så utmärkt, förklarar Kenneth Nyberg.

– Vi har en oerhört stark forskningsmiljö inom utbildningsvetenskap, där vi inom vissa områden till och med är världsledande. Vi har många oerhört engagerade medarbetare vid hela universitetet som i varierande grad arbetar med lärarutbildning. Sist men inte minst har vi också en organisation som tar tillvara all denna kompetens genom en lärarutbildningsnämnd med övergripande ansvar som samordnar arbetet.

Lärarutbildningen är den största utbildningen vid Göteborgs universitet med cirka 12–15 procent av alla

studenter. Det är också en av få verksamheter som berör i stort sett hela universitetet. Mer än 500 lärare från ett trettiotal institutioner är engagerade. För många grundutbildningsämnen innebär utbildningen också ett garanterat studentunderlag när andra sökande sviker.

Kenneth Nyberg

– Beslutet har inte bara praktisk betydelse utan också ett stort symbolvärde, påpekar Marie Rådbo. Det var länge sedan både skolan och lärarutbildningen var så mycket i fokus som nu, inte minst regeringen betonar ju vikten av kvalitet, både när det gäller pedagogik och ämneskunskap. Men att lärarutbildningen nu får så positiv uppmärksamhet är också betydelsefullt för hela universitetet. Vill vi öka intresset för exempelvis naturvetenskap och få hit de duktigaste studenterna, är det redan i skolan vi måste börja. Att vi nu fått papper på att GU:s utbildningar är av högsta kvalitet kommer att ge extra energi och sporra oss att bli ännu bättre.

HSV:s granskningar har varit hårda. Av 22 ansökningar till förskollärexamen beviljades endast 13 och av 59 ansökningar till grundläraresexamen accepterades bara 32. Visserligen finns fram till 1 mars ännu en möjlighet att söka yrkeslärar-, förskolläraryrkes- och grundläraresexamen. Men de lärosäten som får dessa tillstånd i efterhand kommer att kunna starta utbildningarna först nästa år, vilket förstås innebär ett bortfall av studenter.

– Enligt de signaler vi fått kommer HSV:s beslut dock inte att innebära någon omfördelning av det totala antalet studieplatser, förklarar Kenneth Nyberg. Det innebär att det lärosäte som fått avslag på några utbildningar istället kan ta in desto fler studenter på de utbildningar som blivit godkända. Vi verkar alltså få en tydligare profilering av lärosätena i landet.

Enda missräkningen är att GU fick avslag på att utbilda lärare i dans.

– Det är förstas tråkigt men beror på att det är ett nytt ämne, förklarar Kenneth Nyberg. Vi har inte lyckats förklara hur goda förutsättningarna är att starta en danslärarutbildning här.

HSV:s beslut är bara första steget när det gäller att skapa nya lärarutbildningar, påpekar Marie Rådbo.

– Nu gäller det att också leva upp till alla förväntningar så att utbildningarna verkligen blir så bra som vi alla tänkt oss.

EVA LUNDGREN

Fakta

Den nya lärarutbildningen, som införs till hösten, innebär sammanlagt sju nya examina: förskolläraryrkes-, grundlärares-, ämneslärares- och yrkesläraresexamen, där grundlärares- och ämnesläraresexamen finns i tre respektive två inriktningar. HSV har beviljat Göteborgs universitet samtliga dessa tillstånd, vilket också innebär rätt att utbilda i 20 ämnen på grundläraresnivå och 23 ämnen på gymnasienivå.

Nya rapporter om ranking

► **Hösten 2009** bröt tidskriften Times Higher Education samarbetet med analysföretaget QS för att skapa en ny ranking tillsammans med Thomson Reuters. Det nya listan publicerades i september 2010 och innehöll en rad överraskningar. Du kan läsa mer om varför det gick som det gick i detta PM om Higher Education-rankingen 2010.

En ranking av universitetsrankningar. Det är precis det som utredare Magnus Gunnarsson har försökt att göra i rapporten *Universitetsrankningar – en katalog*. Här finns en sammanställning av alla befintliga rankingslistor som kommit de senaste åren. Dessutom får varje lista ett metodologiskt betyg och en bedömning av hur mycket uppmärksamhet som respektive lista röner.

Rapporterna finns på: www.analys.gf.gu.se.

Flera nya samarbetsavtal

► **Göteborgs universitet** har nyligen tecknat bilaterala avtal med:

- The University of Hong Kong
- San Francisco State University
- Yonsei University, Korea

Samtliga avtal är universitetsövergripande och ska främja utbyte av studenter, forskare och lärare. Senare i vår blir det utlysning av studentplatser till University of Hong Kong, med början vårterminen 2012.

Avtalen finns på: www.gu.se/samarbete/internationaltsamarbete/foranstallda/samarbetsavtal/.

Gratis resa till Jonsered

► **Under våren** kan du åka gratis till Jonsereds herrgård på konferens. Det är Konferenscentrum som bjuder på resan, tur och retur direkt från din arbetsplats om ni är 15 eller fler.

– En effektiv arbetsdag kan se ut så här: Klockan halv nio hämtar bussen sällskapet, en kvart senare serveras frukost i Jonsered. Sedan finns flera större och mindre rum för själva konferensen i en vacker miljö intill sjön Aspen. Vid fyra kommer bussen och hämtar och en kvart senare är alla tillbaka på sina kontor. Sällskap på upp till 28 personer är idealet, men även mindre möten går förstås att ordna, säger Birgitta Lützen.

Dessutom bjuder Konferenscentrum Wallenberg på gratis videokonferensteknik. Köket är förstas Kravmärkt och miljöcertifierat.

För mer information: www.konfoservice.adm.gu.se. Bokning: 031-786 5959.

Mötesakademins vårmöte

► **Den 23 mars** är det dags för Mötesakademins vårmöte, den här gången på Svenska Mässan. Tema är *Intern marknadsföring – hur säljer vi vårt budskap och våra tjänster internt*. Bland andra kommer universitetslektor Eva Ossiansson att föreläsa om strategisk affärsutveckling och varumärkesbyggande. Deltagande ger också inträde till den årliga TUR-mässan.

Mer information finns på: www.motesakademins.se.

Jämställd forskarutbildning

► **GU har valts** som värd för invigningen av projektet *En jämställd forskarutbildning*, ett samarbete mellan Sveriges förenade studentkårer och Sveriges universitetsläraresförbund. Projektet, som finansieras av Delegationen för jämställdhet i högskolan, problematiserar den långtifrån jämställda svenska högskolan. Under invigningen kommer en paneldiskussion att hållas med bland andra Pam Fredman.

Invigningen hålls 21 mars kl 14:30 i sal 10, Vasaparken, och är öppen för alla doktorander, handledare, forskare och andra nyfikna. Då lanseras också www.genDr.se.

AT-läkare vill forska mer

► **Hur kan man synliggöra** den forskning som forskande AT-läkare gör och hur inspirerar man fler yngre läkare att börja forska? Det var temat för konferensen *Samspelet mellan forskning och klinik* som hölls i mitten av januari på Academicum. För att redan på plats kunna mäta olika synpunkter fick de cirka 80 deltagarna var sin

Daniel S Olsson

mentometer att trycka på.

– Vi ville bland annat veta hur viktig man ansåg att forskningen var för yrkesutövandet, förklarar Daniel S Olsson, konferensansvarig doktorand. Under dagen ökade andelen AT-läkare som tyckte att det var betydelsefullt från 63 till 76 procent.

En idé från konferensen var att det borde vara möjligt för AT-läkare att under kanske en månad få prova på hur det är att forska.

– När vi frågade konferensdeltagarna om det var en bra idé, tryckte 53 procent på ja-knappen och 39 procent på kanske-knappen. Hela 76 procent ville också att konferensen skulle bli ett återkommande inslag i AT-utbildningen.

Flera avtalsbrott under förra året

Men det går ändå åt rätt håll

Internrevisionen har granskat ett 20-tal större inköp som skett utanför ramavtal. I åtminstone 5 fall borde en upphandling ha genomförts, slår man fast i en ny rapport.

MEN TRENDEN ÄR att allt fler institutioner köper varor och tjänster som är upphandlade.

– Det är en märkbar förbättring jämfört med 2–3 år sedan, konstaterar internrevisionens chef Jan Sandvall.

Men det finns fortfarande brister. Internrevisionen har gått igenom stora inköp under 2010 och kommit fram till att 5 inköp var felaktiga. I 4 av fallen handlar det om köp av tjänst, i ett om köp av utrustning.

Bland annat har Handelshögskolan under 2010 handlat reklamtjänster av Happy Forsman & Bodenfors för 392 000 kronor. Trots att det finns reklambyråer som upphandlats av Göteborgs universitet.

– Det är en gammal historia. Beslutet att anlita Happy togs 2005 och byrån var involverad i en process med Handelshögskolans ledning där extern kunskap ansågs nödvändig. Vi befann oss i en knepig sits 2009 men vi tyckte att det var bättre att fortsätta med dem som hade gjort grundmaterialet, säger kanslichef Håkan Berg på Handelshögskolan.

Men varför beslöt ni att fortsätta med Happy trots att det strider mot reglerna?

– Det är en plump i protokollet, annars följer vi alltid reglerna. Det var ett beslut som togs av dåvarande ledning. Vi anlitar inte Happy just nu, säger Håkan Berg.

Enligt Johan Pettersson, chef på upphandlingsenheten, är det ett allvarligt avtalsbrott.

– I det här fallet finns det upphandlade reklambyråer och då ska man inte gå ut och välja en annan. Det kostar tid, pengar och resurser att göra en upphandling. Vi på upphandlingsenheten har framfört det olämpliga i att använda en icke-upphandlad reklambyrå.

Det största inköpet står statsvetenskapliga institutionen för som förra året köpte en marknadsundersökning av Efficience för 1,5 miljoner kronor.

– Den var finansierad av medel

Företag	Institution	Belopp 2010 i mkr	Typ av köp
Efficiencie 3	Statsvetenskapliga institutionen	1,5	tjänst
Nya Varvet Konferens	Psykologiska institutionen	520	tjänst
Kbioscience	Sektionen för farmakologi	405	tjänst
Happy Forsman & Bodenfors	Handelshögskolan	392	tjänst
Xyrinx Medical	Klinisk neurovetenskap	350	utrustning

FOTO: ANDERS BIRKESTAD

Johan Pettersson, upphandlingschef

från EU-kommissionen. Inför inköpet gjordes en omsorgsfull kartläggning av marknaden och Efficience valdes ut för att det var billigast, säger prefekt Ulf Bjereld.

Han menar också att institutionen hade varit i kontakt med en jurist på Forsknings- och innovationsservice.

– Av dessa samtal fick vi uppfattningen att en formell upphandling inte behövdes. Men vi kommer nu att se över våra rutiner för upphandling och skärpa informationen till medarbetarna, säger Ulf Bjereld.

ETT ANNAT EXEMPEL var när psykologiska institutionen genomförde en internationell konferens, men utan att gå till upphandlade företag. Det var enligt uppgift till GU Journalen "ett misstag" som bara hände en gång.

Reglerna är annars tydliga: Ramavtalsleverantörer ska alltid väljas när sådana finns. Och då spelar beloppet ingen roll. Om det saknas ramavtal kan man göra en direktupphandling men då ska man bland annat begära in flera offerter. Vid belopp över 287 000 kronor måste upphandlingsenheten alltid kontaktas.

Internrevisorn Niclas Carlsson har märkt att många anser att upphandling är onödig om det bara finns en enda leverantör.

– Men så kan man inte argumentera, säger han. Lagen om offentlig upphandling ställer krav på upphandling, oavsett om det bara finns en leverantör eller att priset är rätt. Det finns andra fördelar med en upphandling som inte bara har med priset att göra. När man gör en upphandling ingår ett paket.

Vad kan hända om GU bryter mot lagen om offentlig upphandling?

– Risken för upptäckt är väldigt liten, säger Johan Pettersson. Det finns inga interna sanktionsmöjligheter men det finns en risk för att avtalet kan ogiltigförklaras eller att Göteborgs universitet kan bli skyldig att betala skadestånd på upp till 10 procent av kontraktets värde till en annan leverantör som kan bevisa att de lidit skada.

Sammantaget köpte Göteborgs universitet varor och tjänster utanför avtal till ett värde av 145 miljoner kronor under 2010. Den största delen är små inköp.

Hallå där...

Katarina Renström!

Katarina Renström vid institutionen för nationalekonomi med statistik har utsetts till "Årets administratör 2010" av Handelshögskolans studenter.

Handelshögskolans studentkår har utsett dig till "Årets administratör 2010". Berätta!

– Varje år får Handelshögskolans studenter nominera en lärare och en administratör som de tycker är värda en utmärkelse. Tidigare hette det "Årets bästa administratör" men det har ändrats. Det finns ju jättemånga duktiga administratörer som inte kommer i kontakt med några studenter och därför inte blir nominerade.

Hur löd motiveringen?

– Det är faktiskt andra gången jag får priset. Förra gången var motiveringen ganska kort, denna gång stod det: "För att hon sköter sitt jobb på ett exemplariskt sätt med engagemang. Hon är otroligt trevlig, löser alltid allt och tänjer på tiderna. Katarina har stor kunskap, benkoll på allt och är alltid på bra humör. Hon är verkligen där för oss studenter."

Jag blev jätteglad men också lite generad över de fina orden. Priset innebar ett diplom och en middag på restaurang Pasta Plus, som studentkåren bjöd ett antal personer på som de anser vara viktiga.

Vad arbetar du med?

– Jag arbetar vid institutionen för nationalekonomi med statistik och är studierektor för kursadministrationen samt studievägledare. Vi har både svenska stu-

denter och utländska utbytesstudenter och frågorna kan handla om allt möjligt. Ofta får jag hjälpa till med ansökningar, uttag av examen samt behörighet när det gäller studenter som har läst utomlands. Jag ger också råd när det gäller genomförande av studierna och inför olika problem som kan uppstå.

Är det viktigt med den här typen av priser?

– Ja, det tycker jag. Lärarna har ju sina kursvärderingar där studenterna berättar vad de anser. Och när de publicerat något får de reaktioner på det. Men många administratörer får inte särskilt mycket respons på sitt arbete. Vi som jobbar på studentadministrationen får förstås mycket uppskattning från studenterna när vi hjälpt till med något, och egentligen är det belöning nog. Det är ju för studenterna vi är här. Men att också få ett pris är väldigt roligt, det gör att man försöker bli ännu bättre. Så kanske borde universitetet dela ut lite fler priser, också till dem som inte har studentkontakt, alla behöver uppmuntran ibland.

Priset "Årets lärare 2010" gick till Anna Karin Pettersson, universitetsadjunkt vid företagsekonomiska institutionen.

EVA LUNDRÉN

Caroline Berggren

är forskarassistent vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik

Min väska är en svart tygkasse. Det står "Färs & Frosta Sparbank" på den men jag vet varken hur jag fått den eller hur länge jag haft den.

Jag har inga andra krav på min väska än att den för det första rymmer mycket och att den för det andra får plats i min cykelkorg. På den tiden jag hade bil och pendlade till Borås hade jag en snygg skinnväska. Men jag sålde bilen 1995 och skinnväskan åkte in i garderoben. Sedan dess cyklar jag året runt.

Halt? I vinter har jag cyklat omkull en enda gång, på Avenyn, och då föll jag mjukt i en driva.

Det tar tjugo minuter att cykla från radhuset strax söder om kommungränsen mot Mölndal till jobbet på Pedagogerna. Servetterna i väskan är bra att ha när kedjan hoppar av. Den gör det.

Inget som förknippas med musik eller ljud finns däremot här. Jag ser cyklingen som ställtid, vill hellre ha det tyst då.

En del grejer i väskan hänger ihop med mitt salsa-dansande. Jag har alltid sysslat med olika former av rörelse till musik. Innan salsa var det bachata, en annan latindans.

Det jag skulle sakna mest i väskan om den försvann eller stals vore den mindre kassen, min handväska. Den är sydd av en tidigare kollega, Ann-Marie Engelholm. Hon gjorde den efter egen design och jag fick den vid min disputation 2006.

Almanackan däremot gör det inget om den tappas. Jag kör med dubbla almanackor och har manuell backup.

I väskan:

Hala dansskor till salsakursen, röd skopåse, T-shirt (att dansa i), parfym, style dressing (till håret), läppstift, almanacka, medhavd lunch (kålpudding, potatis, morot), servetter, en randig kasse (handväska).

Berättat för Torsten Arpi

PROFILER TEXT: Eva Lundgren | FOTO: Johan Wingborg

Förtrollas av böckernas magi

Att följa den andres kraft istället för att gå emot den, var något Andrea Castro lärde sig under de år hon tränade aikido.

– Det var svårt, mycket svårt, men samtidigt lärde jag också något annat: att konfrontation sällan är lösningen, och att mjukhet kan leda längre.

MED VAR SIN KOPP rykande hett kryddigt te letar vi efter ett tomt bord på Cafe con leche nära Oscar Fredriks kyrka, inte långt från Andrea Castros hem. Hon är lektor och ämnessamordnare i spanska med ursprung i Buenos Aires och främst intresserar hon sig för Latinamerika runt tiden för förra seklet, inte minst utvecklingen i Argentina.

– Vet du exempelvis vem Eric Boman var? frågar hon medan vi slår oss ner i mjuka soffor.

– Det var en svensk arkeolog som utforskade Sydamerika för cirka hundra år sedan och som fortfarande betyder mycket för främst argentinarnas självbild. Bland annat beskrev han ingående

en indianstam, som det senare visade sig aldrig har existerat. Så kanske var det bara något han hittade på? Även om han inte alltid är tillförlitlig kunde han ändå väldigt mycket om Latinamerika, liksom hans samtida kollega Erland Nordenskiöld. Tillsammans med två arkeologer, en svensk och en argentinsk, hoppas jag få medel till en studie om bland annat dessa forskare och om hur bilden av Argentina växte fram för hundra år sedan.

DETTA ÄR BARA ETT projekt Andrea Castro är involverad i. Hon är också en av redaktörerna för en spanskspråkig litteraturhistoria som ska komma ut i höst, tänkt i första hand för grund- och fortsättningsstudenter.

– Många av mina studenter blir osäkra när vi ska diskutera litteratur; de tror att det gäller att klura ut det enda rätta sättet att förklara en text. Men det som är intressant är ju den där tvetydigheten, att texten inte går att stänga in i en liten låda. Skilda personer uppfattar olika beroende på vilka erfarenheter de har, samtidigt som texten också måste

Det handlar om att ha tilltro till att den andre också har något fruktbart att säga. Förnuftet är inte allt, inte ens i den mest intellektuella diskussion, lyhördhet kan vara väl så viktigt.

förstås i sitt historiska sammanhang. Vilken verklighet samtalar texten med, vilka aspekter av tillvaron ifrågasätter den? Det finns en viktig dubbelhet här: att lära sig se texten samtidigt som man måste bli medveten om den ryggsäck man själv bär. För att visa detta har jag gjort en jämförelse mellan översättningar från 1800-talet fram till nutid av Edgar Allan Poes novell *The Oval Portrait*. Tolkningarna är väldigt olika, vilket förstås beror på att översättarna befunnit sig i olika tider och samhällen.

ANDREA CASTRO älskar litteratur. Även om hon som forskare måste anlägga ett vetenskapligt perspektiv menar hon att kärleken till texterna ändå måste finnas där.

– Allra mest tycker jag om den fantastiska litteraturen, som bland annat de argentinska författarna Borges och Cortázar utvecklat. Socialrealism, liksom deckare, tycker jag däremot är tråkigt, jag vill kunna reflektera och förundras. Men egentligen läser jag det mesta. Det har jag gjort sedan jag var liten då pappa gav mig alla möjliga sorters böcker, både *Fem på nya äventyr* och Shakespeare.

När jag ber Andrea Castro berätta mer om sin uppväxt i Buenos Aires är det två saker hon nämner speciellt: Dels förmiddagarna i den brittiska skolan där barnen inte fick tala spanska.

– Det gjorde vi förstås ändå, men om lärarna ertappade oss fick vi skriva ”I should speak English” fem hundra gånger på svarta tavlan.

Dels den litterära workshop hon blev en del av under gymnasieåren där man både läste och diskuterade intensivt.

– För mig, vars tillvaro mest hade bestått av familjen och skolan, var detta som att öppna dörren till en helt ny värld. Jag fick träffa alla möjliga människor från hela Buenos Aires. Och ibland gjorde vi sådant som kändes skrämmande farligt, som att lyssna på musiken Evita, som då var förbjuden.

Men när Andrea Castro förklarade att hon ville studera litteratur tyckte hennes föräldrar att hon borde bli något ordentligt istället. Läkare, till exempel.

– Jag var bara 23 år när jag 1988 träffade en svensk musiker som fick mig att följa med till

ANDREA CASTRO

Yrke: Lektor och ämnessamordnare i spanska.

Familj: Maken Niklas och döttrarna Luisa och Alma.

Bakgrund: Född i Buenos Aires, göteborgare sedan 1988.

Bor: I Masthugget.

Det här visste du inte: Andrea är duktig på att sticka.

Intressen: Litteratur, film, yoga, löpning.

Styrka: Entusiasm och nyfikenhet

Svaghet: Otålighet, lite väl entusiastisk ibland?

Rädd för: Kärlekslöshet människor emellan, de tvärsäkra.

Favoriträtt: Grillat nötkött med goda sallader till.

Senast lästa bok: Karl Ove Knausgård: *Min kamp* (som Andrea tyckte om) samt Mario Vargas Llosa: *El sueño del celta* (som Andrea inte tyckte om.)

Författartips: Cristina Peri Rossi, Juan José Saer, Horacio Castellanos Moya, Luisa Valenzuela.

Filmtips: *Kvinnor utan män*, *Hämnden*, *Biutiful*. Och på Filmfestivalen: *108 Cuchillo de Palo*.

Göteborg. Mina föräldrar blev nog ganska bedrövade, de var förstas oroliga över att förlora mig. Men det var ingenting jag förstod då, jag ville bara iväg. Så småningom började jag läsa svenska, spanska och litteraturvetenskap här och utan att jag egentligen gjorde så många aktiva val blev jag snart biträdande lektor. Jag har förstas besökt Argentina flera gånger genom åren, med min familj eller ensam, och både mamma och mina systrar har varit här. Men inte förrän för några år sedan kom pappa på besök och först då kände jag att han äntligen accepterat att det är här jag bor.

ENS MODERSMÅL FINNS i hela kroppen, påpekar Andrea Castro. Att kunna skämta eller småprata otvunget på ett främmande språk tar lång tid att lära sig. Därför är det viktigt för henne att tala spanska med sina barn så att de lär sig språket på ett naturligt sätt.

– Luisa förklarade häromdagen att hon är helsvensk och halvargentinisk, och det tycker jag låter bra. Spanska är lyckligtvis ett stort språk med hög status i Sverige som barnen är stolta över att kunna. Men för många andra med utländsk bakgrund kan det nog vara besvärligare att hålla i gång hemlandets språk.

Att språk och internationalisering är betydelsefullt tycker också Göteborgs universitet som utsett 2011 till särskilt språkår.

– Ändå kan jag bli irriterad när lärarna på min institution i internationaliseringens namn ska svara på enkäter om hur bra de är på att undervisa på engelska. Det är jätteviktigt att vi blir mer internationella men det finns många betydelsefulla språk, som tyska, franska och arabiska. Och det stämmer inte att man klarar sig överallt på engelska, inte i Latinamerika, inte ens i Europa.

Spanska språket har länge haft ett ganska stabilt högt söktryck. Det är ju ett av de största språken i världen och många människor i Sverige har ursprung i ett spansktalande land.

– Men spanska är också inne bland många ungdomar, delvis för att mycket populärkultur kommer från Latinamerika, om än i filtrerad form via USA. Vid Göteborgs universitet ges flera förberedande kurser i olika språk men introduktionen i spanska har försvunnit. Det anses inte höra hemma vid ett universitet, men jag förstår egentligen inte varför. Vad är det som bestämmer att en kurs är förberedande, är kanske inte en orientering i filosofi också en förberedelse?

FÖR ATT ORKA MED alla projekt, undervisning och administration försöker Andrea Castro hinna träna. På senare år har hon också börjat springa.

– Först var jag alldeles slut efter bara några kilometer. Men förra året sprang jag Göteborgsvarvet

och det första jag gjorde när jag kom i mål var att anmäla mig till nästa års lopp. Innan jag fick barn var det dock aikido som gällde.

Det var en lapp på institutionens anslagstavla som fick Andrea Castro att börja träna den japanska kampkonsten, samt det faktum att det var lätt att slinka in i lokalen som hon ändå nästan gick förbi på vägen hem.

– **JAG TRÄNADE** fyra gånger i veckan i fem år, det var ett sätt att utmana mig själv men också att komma i kontakt med min aggressiva sida. I Argentina får barn höra att de ska vara tysta, det är de vuxna som ska prata, och jag hade lärt mig att hålla tillbaka mycket ilska. När jag tränade aikido fick jag använda aggressiviteten på ett positivt sätt. Och det har nog gjort mig bättre på att samtala också.

Hur aikido hänger ihop med samtalskonst förstår jag när Andrea Castro berättar om mjukhetens betydelse.

– Diskussioner blir lätt ställningskrig, inte minst i den akademiska världen, där båda parter tror att här gäller det att vinna. Men hur intelligenta personerna än är leder ett sådant beteende ingenstans. Riktiga samtal är en svår konst som bygger på ömsidig respekt och en önskan att verkligen komma fram till något väsentligt. Det handlar om att ha tilltro till att den andre också har något fruktbart att säga. Förnuftet är inte allt, inte ens i den mest intellektuella diskussion, lyhördhet kan vara väl så viktigt.

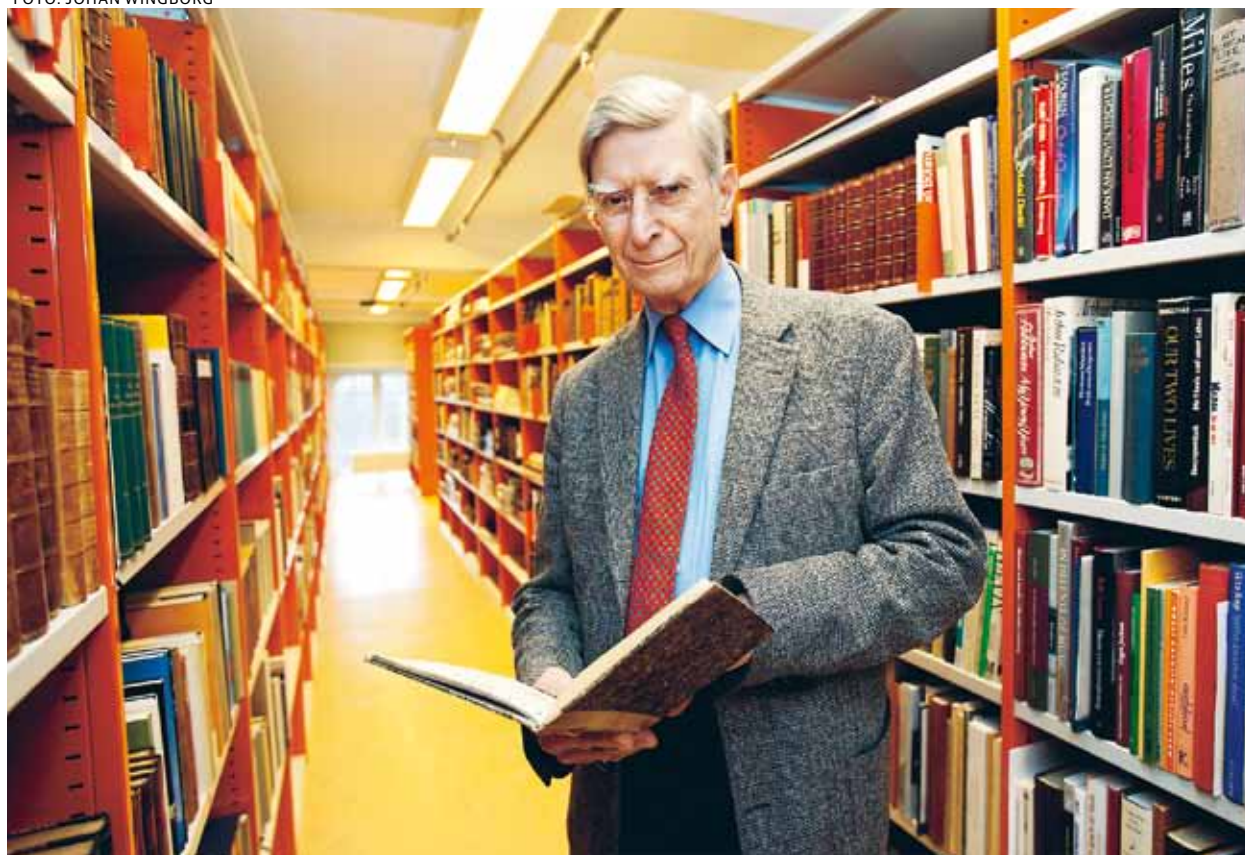
ETT MJUKARE SAMHÄLLE är överhuvudtaget vad Andrea Castro skulle vilja arbeta för. Vilket inte är detsamma som att acceptera flathet eller en lågt mentalitet, betonar hon.

– Man ser det ibland på seminarier, då någon tar kritik personligt. Hela atmosfären förändras och det där goda samtalet går inte längre att föra. Det gäller att klara den svåra balansen att både kunna kritisera – därför att man ju måste uppmärksamma bristerna för att kunna göra något åt dem – och samtidigt vara öppen för den andres synsätt.

Ett mjukare klimat innebär också att inte behöva ha dåligt samvete för allt man inte hinner med.

– Jag har slutat känna mig otillräcklig för att jag prioriterar mina barn. När jag en dag kanske blir gammal och börjar fundera över mitt liv kommer jag nog inte att vara ledsen över att jag missat några timmar på jobbet. Det jag skulle ångra är om jag inte funnits där för barnen. Det är bara så att man inte kan jobba dygnet runt och om tiden inte räcker till är det arbetet det är fel på, inte mig.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Den världsberömda dirigenten Herbert Blomstedt har donerat hela sitt privata bibliotek till Göteborgs universitet. Det handlar om 500 hyllmeter noter, partiturer, inspelningar, handskrifter, konstböcker och skön- och facklitteratur.

Med fokus på SPRÅK

I ÅR ÄR DET SPRÅKÅR vid Göteborgs universitet. Det innebär en rad olika aktiviteter, bland annat en seminarierie med nationella och internationella föreläsare.

– Seminarierna ska spridas över hela universitetet och bland annat ska Lars-Gunnar Andersson föreläsa, förklarar Pernilla Danielsson, internationell koordinator. Vi kommer också att ge korta kompetensutvecklingskurser, exempelvis en tvådagarskurs i engelska för administratörer. Tillsammans med universitetet i Århus deltar vi i ett projekt om multikulturella och multilinguala klassrum och vi kommer att knyta an till detta i en workshop under året. Vi har ju studenter som talar engelska men med ett annat modersmål och det kan leda till problem som inte alltid uppmärksammas.

Den 26 september, som är European Day of Language, kommer ett stort antal lärarstudenter att involveras i olika aktiviteter.

– Också Global Week 21–27 november ska ha inslag från språkåret, förklarar Pernilla Danielsson.

Institutionen för språk och litteratur är förstas extra engagerad.

– Vid Göteborgs universitet kan man studera hela 21 olika språk, vilket är ganska fantastiskt, påpekar viceprefekt Mona Arfs. Vi kommer att uppmärksamma detta genom en turnerande posterutställning som ska visas upp på olika ställen vid universitetet.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Karin Svedholm Petersson och Monica Ling

Startskott GUDOK

DEN 1 FEBRUARI STARTADE GUDOK, Göteborgs universitets nya dokument- och ärendehanteringssystem.

– Det innebär att alla handlingar i framtiden kommer att finnas tillgängliga digitalt, vare sig vi får in dem på papper eller via mejl, förklarar registrator Karin Svedholm Petersson. På sikt kommer också ett digitalt arkiv att upprättas dit alla handlingar ska laddas över.

Syftet med införandet är dels att minska pappershanteringen, dels att skapa universitetens gemensamma ärenderutiner.

– Tillgängligheten kommer också att öka eftersom en stor del av ärendena kommer att kunna sökas via medarbetarportalen, förklarar registrator Monica Ling. Även fors-

kare kommer att kunna lägga in handlingar som på så sätt blir lätta att söka och få tillgång till.

GUDOK är ett av få projekt som startat på utsatt tid.

– Vi har jobbat hårt in i det sista för att verkligen bli klara, förklarar Karin Svedholm Petersson. En stor eloge till alla som hjälpt till, bland andra systemförvaltaren Marie Eriksson samt Nina Romanus och Pablo Millet på IT-service.

RETORIKKURS Några platser kvar

FÖR DIG SOM VILL bli bättre på att genomskåda argumentationens kraft i vetenskapliga texter startar nu i vår en doktorandkurs i retorik.

Det har länge varit oklart med finansiering men nu har GU centralt gått in med pengar. Lärare på kursen *Retorik i vetenskapen* är Barbro Wallgren Hemlin, lektor i svenska språket, och Jan Bärmark, professor emeritus i vetenskapsteori. De har kört kursen två gånger tidigare, och i vår startar en uppdaterad variant.

Kursen, som går på halvfart, riktar sig till doktorander från alla discipliner som vill slipa sina retoriska färdigheter, framför allt när det gäller att analysera vetenskapliga texter.

– Alla vetenskapliga texter handlar om övertygandets konst, fast man inte tänker på det. Syftet är att övertyga och få människor att förstå och sätta tilltro till det man skriver.

– Argumentationen, dispositionen och den språkliga utformningen måste alltid vara gjord med en tänkt mottagare i fokus – och det är först när texten eller talet möter sin mottagare som man vet om den fungerar, säger Barbro Wallgren Hemlin.

– Frågor vi ställer oss är varför vissa vetenskapliga texter är lustfyllda att läsa medan andra är tråkiga, och hur det kommer sig att vissa texter är mer övertygande än andra. Vi hoppas kunna ge några svar.

Kursen drar i gång den 2 mars och i mån av plats tar man emot ansökningar ända fram till kursstart.

ALLAN ERIKSSON

Barbro Wallgren Hemlin och Jan Bärmark

JAG ARBETAR ALLTSA FINNS JAG

ILLUSTRATION: KRISTINA EDGREN NYBORG

Förr arbetade man för att skaffa mat på bordet.

Idag arbetar vi för att – ja, varför egentligen?

Behovet av arbete har aldrig varit mindre än nu, ändå har vi nästan aldrig jobbat så mycket.

IDAG KAN EN ENDA MÄNNISKA göra samma arbete som det krävdes ett tjugotal personer att utföra i början på 1800-talet. Det borde innebära väldigt mycket fritid att ägna åt olika intressen.

– Istället får vi ständigt höra att vi borde jobba mer, påpekar Ulla Björnberg, professor i sociologi. Vi måste arbeta för vårt uppehälle men också för en framtida pension som alltmer urholkats. För om vi inte håller uppe produktion och konsumtion hotar ekonomisk kris. Normen är åttatimmars arbetsdag, deltidsarbetare, ofta kvinnor, hamnar ohjälpligt efter i karriär och lönesättning. Ändå skulle en sju-timmarsdag underlätta väldigt mycket för dem som har småbarn men också för dem som har gamla föräldrar att ta hand om.

Långa arbetsdagar gör att vi inte hinner med andra sysslor. Istället för att laga mat från grunden eller reparera sådant som gått sönder, köper vi nya produkter och tjänster, som vi måste jobba ännu mer för att ha råd med.

Mats Friberg

– Hemarbete eller frivilligarbete i olika föreningar är ingenting ekonomerna bryr sig om, påpekar fredsforskaren Mats Friberg. Det är lönearbete som ökar ett lands BNP, även om arbetet leder till utslitna människor och förstörd miljö. Men det finns alternativa sätt att räkna, exempelvis the genuine progress indicator, GPI, som också tar hänsyn till hur människor mår och hur naturresurser används. Medan BNP har växt kraftigt under de senaste decennierna har GPI i stor sett stagnerat.

ARBETET GER OSS en position i tillvaron men handlar också om att känna sig behövd, förklarar Mats Friberg.

– Vi vill alla känna att vi arbetar för en positiv framtid, även den som jobbar i en miljöförstörande industri anser nog att han gör en betydelsefull insats för barn och barnbarn. Men vi människor utvecklar lätt en blindhet för den helhet vi ingår i. Tyvärr har vi svårt att se vilka konsekvenser vårt arbete har i ett större perspektiv.

Viljan att göra rätt för sig är djupt rotad hos de flesta, menar Gunnar Gillberg vid institutionen för arbetsvetenskap. Han disputerade förra året på en avhandling om unga vuxnas inställning till arbete och självförvekligande.

– Dagens samhälle präglas av något som skulle kunna kallas en kontextuell diskontinuitet: det sammanhang man identifierar sig med har blivit alltmer instabilt. Förr socialiserades ungdomar tidigt in i en viss roll: Om pappa var ingenjör blev man det själv också. På gott och ont präglades arbetslivet av en relativ och kanske också generationsövergripande stabilitet, vilket även ökade möjligheten till gemenskaper som hade sin grund i likartade sociala villkor. Idag är arbetet en del av varje individs identitetsbygge: arbetet ska överensstäm-

Arbete är en disciplinerande kraft i sig och har stor betydelse för att man ska känna sig delaktig i samhället, säger Ulla Björnberg.

Ett exempel är bussförare som kanske har ett arbetspass på morgonen och ett annat på kvällen med en massa obetald tid emellan som de inte kan använda till någonting.

Det finns visserligen de som väljer att leva ett helt annat liv, exempelvis hoppar av karriären för att göra en jordenruntresa. Dem kan vi känna beundran för.

– Men dagens hjälte är ändå entreprenören som skapar nya jobb, menar Gunnar Gillberg. Skolverket har till och med infört ämnet entreprenörskap i grundskolan och förhoppningen är att en ny generation företagare ska rädda jobben, tillväxten och välfärden. Också människor med intellektuella jobb värderas högt, inte minst forskare vid universiteten. Den som istället ägnar sig åt undervisning får inga meriter som ger forskningsanslag, vilket leder till att undervisning närmast blir ett hot mot karriären. Vilket är väldigt underligt, vad är väl ett universitet utan utbildning?

ARBETE HAR NÄSTAN blivit det samma som medborgarskap, påpekar Mats Friberg.

– Det märks inte minst i samband med invandring, den som inte får arbete blir aldrig riktigt delaktig i samhället. Andra länder är bättre på att skapa så kallade instegsarbeten, eftersom de har lägre ingångslöner, på gott och ont.

Dagens hjälte är entreprenören som skapar nya jobb. Skolverket har till och med infört ämnet entreprenörskap i grundskolan.

Att vår värld är begränsad och därför inte klarar hur hög konsumtion och produktion som helst förstår de flesta.

– Men det är inte heller hållbart med ett samhälle där stora grupper stöts ut och tvingas leva i hopplöshet och segregation, påpekar Ulla Björnberg. Att minska polariseringen är alltså nödvändigt.

Så hur skulle samhället kunna se ut istället?

– Om vi sänkte arbetstiden generellt skulle alla medborgare komma in i det betalda arbetet samtidigt som de skulle få tid att ägna sig åt annat frivilligt arbete, exempelvis omsorgsarbete, gemen-

samma odlingar eller andra samarbetsprojekt, menar Mats Friberg. Det skulle vara ett sätt att höja kvaliteten på maten, skona miljön och skapa gemenskap i närmiljön. Den så kallade slow food eller citta slow-rörelsen, som började i Italien men nu finns på många håll, exempelvis i Falköping, är en möjlig väg som innebär att jordbruk eller ett lokalt näringsliv samverkar med den näraliggande staden. Det finns också en degrowth-rörelse som går ut på att skapa ett enklare liv med mindre miljöpåverkan och ett mer mänskligt arbetstempo. Människor laborerar med ekologiska byar och fosilsfria stadsdelar, sådana experiment finns överallt. Förändringen kommer, men inte alltid uppifrån, utan det är vanliga människor som visar vägen.

I nästa nummer av GU Journalen fortsätter diskussionen om meningen med att arbeta. Bland annat intervjuas historikern Göran Malmstedt.

Gillar bara engelsmän att arbeta?

GU Journalen har bett Ingmar Söhrman, professor i spanska, att förklara.

– Ordet **work**, på fornengelska *weorc/worc* med betydelsen "något gjort, dåd, handling" har inga negativa betydelser och är givetvis samma ord som svenskans *verk* och kommer ursprungligen från grekiskans *ergon* med samma betydelse. På svenska är ordet *arbete* inlånat under medeltiden från lågtyska *Arbeit* och betyder "möda, besvär".

Arvode har samma ursprung och betydde just "arbete" ända in på 1700-talet. Ordet är också besläktat med fornkyrkoslaviska *rab* "trä" (*rab* på modern ryska), och ordet *rabota* "arbete" betydde ursprungligen "trälarbete". Det är samma ord som tjeckiska *robot* som blivit robot i många språk.

– På franska heter "arbete" *travail* och på spanska *trabajo*, och dessa ord kommer från det vulgärlatinska ordet *tripaliare* ordagrant "tortera med *tripalium*", ett medeltida tortyrinstrument. På fornspråken betydde orden "lidande, olycka". Italienskan har ordet *lavoro* från latinets *labōrem*, "arbete", men också "ansträngning, möda". Även det italienska ordet betydde "ansträngning, straff" under medeltiden.

BOKTIPS:

Göran Malmstedt: *Helgdagsreduktionen: övergången från ett medeltida till ett modernt år i Sverige 1500-1800*

Gunnar Gillberg: *Individualiseringens villkor: unga vuxnas föreställningar om arbete och självförverkligande*

Roland Paulsen: *Arbetsamhället*

Alain de Botton: *Arbetets lust och leda*

André Gorz: *Arbete mellan misär och utopi*

Artikeltips: Keith Thomas: *Work and Leisure in Pre-industrial Society (Past & Present 1964)*

ma med ens ideal och den person man vill vara. Och vi måste ta ställning till en mängd komplexa frågor som få förr i tiden ens funderade över: vilken livsåskådning ska jag ha, vad ska jag göra med mitt liv, vi förväntas till och med fundera över vilket kön som känns rätt. För den som kommer från en kreativ medelklassmiljö kan detta innebära chanser i livet som föräldrarna bara kunnat drömma om. Men den som har svårt att orientera sig eller inte får så mycket stöd hemifrån kanske inte alls klarar av vår komplexa värld.

FÖR DEN ANDRA SIDAN av vårt idoga jobbande är att många, inte minst ungdomar och invandrare, har allt svårare att komma in på arbetsmarknaden.

Gunnar Gillberg

– Det finns flera paradoxer i det här, påpekar Gunnar Gillberg. I takt med att fyrtiotalisterna går i pension kommer vi att behöva mer arbetskraft. Men de arbetslösa vi har motsvarar inte den kompetens vi behöver och få kan egentligen med säkerhet säga vilka kvalifikationer som kommer

att bli viktiga i framtiden. Och vi förväntas upprätthålla en hög konsumtionsnivå samtidigt som allt fler står utanför arbetsmarknaden och därför inte kan köpa så mycket.

– Och att öka köpkraften genom att höja bidragsnivån finns det en politisk motvilja mot, särskilt när det gäller ungdomar, konstaterar Ulla Björnberg. Ingen ska vilja leva på bidrag. Det innebär att många tvingas ta jobb med väldigt dåliga villkor.

Genteknik sätter etiken på prov

Den genteknologiska utvecklingen går rasande snabbt. Men om vi ska kunna orientera oss i framtidens breda utbud av gentester krävs att sjukvården tar ett större ansvar för vägledning och pedagogik.

– Det är viktigt att sjukvården tar tid på sig, att patienten får tid att smälta besked, säger Christian Munthe, professor i praktisk filosofi och expert på etik och gentester.

Vilka risker och sjukdomar kan man kartlägga med gentester?

– En klassisk uppsättning sjukdomar, både ärftliga och icke-ärftliga. Kromosomskador är inte ärftliga och den vanligaste är den som ger upphov till Downs syndrom.

Och de ärftliga?

– Ja, vi har ju de klassiska genetiska sjukdomarna, som är knutna till en enda gen. Det finns många, men de är väldigt ovanliga. Många sätter i gång redan i fosterlivet eller kort efter födseln och bryter ner förmågan hos en människa att överhuvudtaget leva. De är ofta förenade med stort lidande. Vissa går att bota eller förebygga, till exempel PKU. Alla nyfödda barn testas för den, och bär barnet på PKU-genen kan man snabbt justera dieten och då får barnet inte sjukdomen. En sjukdom som också är väldigt allvarlig och än så länge obotlig, men som bryter ut senare i livet, är Huntingtons sjukdom. Sedan finns det genetiska skador som ger en ökad sårbarhet och därför en ökad risk för sjukdom senare i livet, till exempel vissa sorters cancer.

Även med fosterdiagnostik kan man upptäcka sjukdomar. Är inte det förenat med etiska komplikationer?

– Ja, men då är det oftast kromo-

somsjukdomar man upptäcker. Andra genetiska sjukdomar har varit svåra att upptäcka om inte föräldrarna vet att det finns en viss sjukdom i släkten. Men nu kommer ny teknik där föräldrarna kan genomskannas och hittar man något kan man testa fostret.

Men om föräldrarna ser att fostret har en sjukdom och väljer att göra abort istället, är inte det etiskt tveksamt?

– Det tycker en del, men frågan är om det är mer tveksamt än andra aborter? Om man tittar på själva fosterdiagnostiken kan man se att den ju är en sorts familjeplaneringsverktyg. Föräldrarna har idéer om vilka barn de vill ha. Det är ett sätt att välja barn i den mån man är intresserad av det. Men fostervattenprovet innebär risk för missfall. Nya tekniker, som CUB-testet, möjliggör en mer preciserad riskbedömning innan man tar steget till att ta den risken.

Finns det inte en risk att vi vill föda perfekta barn?

– Ja, men den skapas nog inte av teknologin, utan av en önskan vi har att få perfekta barn. Men perfekta barn kommer man aldrig att kunna skapa med den här teknologin. Och om man bad någon att tala om vad ett perfekt barn är så skulle nog de flesta

känna obehag inför att ge ett mer bestämt svar.

Låt säga att man får reda på att man bär på en riskgen för en viss sorts cancer. Då kan man med sina livsval försöka minimera risken för att sjukdomen bryter ut. Men finns inte risken att man blir rädd och stressad och att livskvaliteten försämras när man vet för mycket?

– Ja, och det här är relevant också för frågan om fosterdiagnostik. Det finns en risk att sjukvården skapar en oro. Det har genetiker själva tänkt på. Sedan 1970-talet finns idén om så kallad genetisk vägledning, alltså konsten att hjälpa människor att handskas med sådana svårigheter.

Hur borde man handskas med gentekniken?

– Det är viktigt att sjukvården tar tid på sig, att patienten får klart för sig vad de ger sig in på innan de tar det steget och att de får tid att smälta besked. Det kräver tid och särskild kompetens och är därför resurskrävande. Den sortens tänkande håller jag just nu på att överföra också till andra områden i ett projekt på GPCC (Centrum för personcentrerad vård vid GU). Det handlar om att organisera vården utifrån att man betraktar människor som i grunden kapabla att

” Om man bad någon att tala om vad ett perfekt barn är så skulle nog de flesta känna obehag inför att ge ett mer bestämt svar.

Christian Munthe är särskilt kritisk mot dejtingfirmor som matchar singlar utifrån genetisk analys av immunförsvaret. – Det är lurendrejeri, säger han.

själva bestämma. Men man måste ha resurser så att människor får det stöd de behöver. Jag själv är med i ett projekt som handlar om barndiabetes. Man har upptäckt att de flesta problem som diabetespatienter får, beror på de svårigheter som finns med att leva med diabetes, de val man gör.

– Vad man åstadkommer när man informerar om genetiska risker beror på hur individen är beskaffad och hur riskinformationen kommuniceras. Människor i gemen har ett risktänkande som ser annorlunda ut än vetenskapens riskbegrepp, så det kan lätt uppstå missförstånd. Sedan är känslor inblandade och man kan ha felaktiga uppfattningar om vad man kan göra åt risken.

Finns det något i dagens hantering av gentester som du är kritisk till?

– Nu erbjuds alla blivande föräldrar CUB-test, oavsett om de är intresserade eller inte, och det förstår jag inte. Jag är emot det, det är slöseri med sjukvårdens resurser. Syftet verkar vara att få fatt i så många foster med Downs syndrom som möjligt, även om föräldrarna inte skulle ha intresse av det. Men risken är att sjukvården snarare skapar ett sådant intresse – och en sådan avsikt är etiskt tveksam eftersom den förmedlar ett nedvärderande budskap

om människor med Downs syndrom. Man borde vara mer restriktiv och erbjuda CUB främst till dem som aktivt efterfrågar fosterdiagnostik – nyttan av CUB ligger ju just i att ge ett bättre beslutsunderlag för att ta ställning till om man vill ta risken med fostervattenprov eller inte.

I USA kan man betala för genom-analys. I Schweiz finns dejtingfirmor som matchar singlar utifrån genetisk analys av immunförsvaret. Tror du att samma utveckling står för dörren i Sverige?

– Ja, det finns redan i Sverige för det är tillgängligt på nätet. Jag skulle också tro att svenskar använder det. Det är inget fel på genteknik men min åsikt är att det här är ett bekymmersamt sätt att organisera det på. Man kan åstadkomma enormt mycket skada för människor. Det är som om man skulle ha snabbköpskirurger.

Vad är det som är problematiskt med det?

– Det mesta som försiggår på det här området är lurendrejeri, det finns ingen genetisk information om hur singlar skulle passa ihop. Man kan lika gärna läsa horoskopet. Det här visar hur viktigt det är att samhället tar till sig den nya tekniken. I USA är det här bland annat en konsekvens

CHRISTIAN MUNTHE

Född: Växjö

Yrke: Professor i praktisk filosofi vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Ålder: 48

Född: Dalarö

Bor: Göteborg (Masthugget)

Familj: En dotter på 10 år

Intressen: Spelar fri improviserad och experimentell musik

av att man på moraliska grunder inte velat satsa statliga pengar på ny genteknik, och då har det blivit julafton för privata företag. En annan orsak är att USA tillåtit patent på gener. De kommersiella krafterna har dock visat med eftertryck att de inte är intresserade av seriös sjukvård.

Vad tror du har hänt i Sverige på området om låt oss säga tio år?

– Nya metoder inom fosterdiagnostik, där man får ett säkert svar genom ett vanligt blodprov på den gravida kvinnan. Skulle man kunna ta det steget så har vi en fosterdiagnostik 2.0 utan missfallsrisk. Men då blir vikten av genetisk vägledning viktigare. I Sverige finns ingen regelbunden utbildning i genetisk vägledning. Det behövs verkligen: om vi tycker om genetiska testmöjligheter så borde vi älska vägledningen. Men då måste man respektera att en del människor inte vill göra testerna.

MAGNUS PETERSSON

Orimliga krav ställs på lärarna

Pedagogik eller rättigheter?

»Ja, men vi vill ju ha båda! Vi vill förstås ha både nyskapande pedagogik och studenträttigheter!«

UTSAGAN HAR I OLIKA varianter uttals när jag lyssnat på dem som företräder uppfattningen att individuella studenträttigheter är en bra metod för att styra och utöva ledning över utbildningsverksamhet. En variant av utsagan är den där "nyskapande pedagogik" byts mot "kvalitet". Då kan den framställas som att individuella studenträttigheter leder till kvalitet. Det är möjligt att jag förbiser något, men för mig klingar dessa utsagor falskt.

Att utbilda är att förklara, instruera, engagera och inspirera i syfte att nå någon form av målsättning. För detta krävs kunskap, färdigheter, engagemang, inspiration och en målsättning. En målsättning innebär krav. Under gynnsamma omständigheter, med närmast obegränsad kommunikation och individuell anpassning, kan utbildningen fungera så väl att kraven knappt märks av. När kommunikationen däremot måste begränsas och utbildningen följa en allmän plan blir kraven mer framträdande. Att utbilda flera studenter innebär att man måste generalisera och göra avvägningar utifrån personella, ekonomiska och tidsmässiga resurser.

I AVVÄGNINGARNA ingår att beakta hur mycket av resurserna som ska avsättas till dem som inte klarar av att följa planen. Det uppstår i princip alltid behov för enskilda eller en mindre del av gruppen. När man gjort sin avvägning går det inte att hur som helst göra avsteg härifrån. Att några kanske inte får den hjälp de vill ha handlar därför inte om hjärtlöshet. Tvärtom får en lärare då ställa sig mot sin lärarinstinkt att hjälpa. När behoven gör sig gällande känns det särskilt tungt att behöva säga att det tyvärr inte går att uppbåda mer

hjälp. Läraren gör inte det för sin egen bekvämlighet, utan för att ta sitt ansvar. Om bördan blir för tung drabar det alla studenter, även de som gjort vad de ska i tid, som prioriterat kursen framför annat och som av olika skäl haft förmågan att utvecklas i den takt som planen bygger på.

DET SAGDA SKA STÄLLAS mot det faktum att det, oavsett vad läraren gör, alltid finns någon som är minst nöjd. Om man kombinerar detta faktum med individuella studenträttigheter som ger var och en en möjlighet att anmäla läraren i ett juridiskt förfarande, måste läraren finna sig i att ständigt vara beredd att bli ställd inför krav att ägna uppmärksamhet åt den mest anmälningsbenägna. Läraren måste ständigt kunna förklara varför kraven som ställs och planer som beslutats i behörig ordning, går ihop med den ena eller andra individuella rättigheten. Annars riskerar läraren att den i varje ögonblick mest anmälningsbenägna personen desavouerar planeringen och utbildningen för alla.

DESSVÄRRE HANDLAR DET inte bara om att förklara. Ibland kan det bli fråga om att besvara långa inlagor med protester som inkluderar allsköns misskrediterande utsagor. Allt under hotet av att personer vid överordnade organ och myndigheter kanske trots allt tar intryck av protesterna. I en juridifierad process är det nämligen inte nödvändigtvis de egentliga skälen till upprördhet som prövas, utan de formaljuridiska. En rättighetskatalog blir därför en megafon som kan användas för vilket missnöje som helst. En megafon som dessutom enkelt och villigt förstärks genom media.

Så, hur löser ni logiken i den inledande utsagan? Hur går det att förena individuella studenträttigheter med kvalitet och nyskapande pedagogik?

– Ja, jag frågar er som anser att den mest missnöjde ska ha en megafon för att skrika ut sitt missnöje och tvinga lärarna att ta hand om dem. Förresten är det inte bara en megafon utan en engagerad stab av ombudsmän och kommittéer där presumtionen är att den missnöjde har något som måste beaktas. Detta på bekostnad av det arbete och det engagemang som lärarna kan lägga på de övriga studenterna. På bekostnad av deras möjligheter att ta sig igenom utbildningen.

DETTA FUNGERAR INTE längre. Jag har till slut sett lysande kollegor falla omkring mig. Kollegor som alltjämt stått upp har förklarat att det får räcka nu. Vi har mitt i de mest intensiva arbetsperioder fått lägga hundratal extra arbetstimmar på att hantera de mest anmälningsbenägna individernas propåer. Själv har jag insett att man måste vara mer hårdhudad än jag för att inte nästintill ständigt återvända till tanken att "nu skiter jag i alltihop". Jag, som en gång skrivit en krönika om att det är underbart att vara universitetslärare.

Det är så här det ser ut i "den så kallade verksamheten". Vi ska på bästa sätt tillgodose kollektiva intressen med ett visst mått av resurser. Men i vår vardag har de individuella rättighetsyttringarna bara ökat. Därför är de stora och alldeles påträngande frågorna:

– Varför ska vi göra något annat än att anpassa oss till vad den i varje

ögonblick minst nöjda vill ha? Hur ska vi kunna göra något annat än att tillgodose vad den mest anmälningsbenägna får svårast att angripa?

Anm: Det hade varit att föredra om detta tema kunnat debatteras från mer konstruktiva utgångspunkter. Men det har faktiskt redan gjorts. Där vi är, på GU:s kanske största programutbildning, går det nu inte längre att fortsätta utan att välja väg.

CLAES MARTINSON

UNIVERSITETSLEKTOR
VID JURIDISKA INSTITUTIONEN

Debattera gärna. Skriv till GU Journalen, gu-journalen@gu.se.

Inte rimligt att doktorander behandlas olika

REGELVERKET FÖR UNIVERSITET och högskolor är i förändring. Från den 1 januari 2011 har högskoleförordningen förändrats kraftigt och en stor del av det som tidigare var nationella regler för utbildning och verksamhet har nu lämnats till lärosätena själva att bestämma över. Den mest tydliga förändringen är kanske att fakultetsnämnder har tagits bort från den nationella regleringen och att det därför nu är upp till respektive lärosäte att behålla eller omorganisera sina fakulteter. Vid Göteborgs universitet behålls fakulteterna tills vidare, men förändringarna får ändå genomslag på vilka frågor som ska beslutas på fakultetsnivå. Den kanske största förändringen rör en av fakulteternas egna frågor, utbildningen på forskarnivå.

NU BLIR KANSKE inte förändringarna så stora. Sedan några år har Göteborgs universitet en separat regelsamling för studier på forskarnivå, populärt kallad "Doktorandreglerna". Grunden är främst att förbättra doktorandernas rättssäkerhet och förtydliga att universitetet har ett samlat ansvar för alla sina doktorander. De universitetsgemensamma doktorandreglerna anger enbart en miniminivå, som sedan ska förtydligas inom varje fakultetsnämnd. Dessvärre har Doktorandreglerna haft svårt att fullt ut nå fram till verksamheten vid fakulteterna och i än mindre grad till institutionerna där doktoranderna fysiskt befinner sig. En rapport från Göteborgs universitets studentkårer (GUS) visade 2009 att en stor del av prefekterna inte kände till Doktorandreglerna och att enbart en fjärdedel kände till dess innehåll.

FÖRHOPPINGSVIS HAR situationen förbättrats något sedan rapporten skrevs, men det finns mycket goda skäl att arbeta vidare med att sprida och diskutera Doktorandreglerna. Det är faktiskt ett styrande regelverk för en central del av universitetets verksamhet. Men därtill krävs en rejäl diskussion och gemensamma ansträngningar för att förbättra doktorandernas situation. Framför allt måste antagningen till forskarutbildning styras upp. Tre områden är särskilt viktiga. För det första måste finansieringssituationen ses över. Många doktorander är fortfarande finansierade under mycket

osäkra förhållanden, långt ifrån den trygga doktorandanställning som borde vara grundläggande. Här tappar Göteborg i attraktivitet och konkurrenskraft gentemot andra lärosäten. För det andra behöver utlysningar förbättras. Enligt dagens doktorandregler ska utbildningsplatser på forskarnivå, med ytterst få undantag, annonseras på universitetets webbplats och reglerna förutsätter att antagning sker i konkurrens utefter fastställda urvalskriterier. Min erfarenhet är att vi ännu har en bit kvar innan detta faktiskt stämmer med verkligheten. För det tredje måste antagningen förtydligas så att villkor och rättigheter tydliggörs redan vid antagningen. Vi kan exempelvis inte tillåta att forskarutbildningen på vissa håll indelas i två steg, med separat licentiantagning som regel och en systematik där endast några får fortsätta till doktorsexamen.

PÅ ETT MER ÖVERGRIPANDE plan finns det även anledning att resa frågan om var ansvaret för forskarutbildningen ska ligga. Traditionellt har forskarutbildningen varit fakulteternas fråga, många gånger delegerad till institutionsnivå. När nu universitetets organisation förändras finns all anledning att utveckla de universitetsgemensamma doktorandreglerna, både för att förbättra doktorandernas rättssäkerhet men kanske framför allt för att det inte är rimligt att doktoranderna vid ett lärosäte lyder under helt skilda regelverk.

MARTIN DACKLING

VICE ORDFÖRANDE, GÖTA STUDENTKÅRS DOKTORANDESEKTION

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm?

Skriv till GU Journalen och låt fler få veta vad du tycker! Uppge alltid namn och adress till redaktionen även om du vill vara anonym i tidningen. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är den 11 mars.

Regelsamlingen bra för alla

REGELSAMLINGEN är en liten skrift med lila-mönstrat omslag, som av och till väcker starka känslor bland studenter och personal. Hos studenterna när de ser reglerna brytas, och hos undervisande personal och administratörer när den revideras och ställer högre krav på en redan pressad arbetssituation.

DEN 5-11 MARS, vecka 10, är det återigen dags för studentkårerna vid Göteborgs universitet att uppmärksamma denna lilla skrift för universitetets studenter och personal. Förra året reviderades Regelsamlingen och många av de röster vi hörde under regelrätt vecka då, var skarpt kritiska. Vi hoppas att årets regelrätta vecka ska kunna fokusera mer på innehållet, och vi vill trycka på att regelsamlingen är bra för oss alla.

Regelsamlingen är i princip en samling relevanta regler som ursprungligen fastslagits i exempelvis högskoleförordning och arbetsmiljölöjag, och som för enkelhetens skull har samlats på ett ställe, vilket utgör starka skäl att följa den. Men starkast, hävdar vi, är att den sätter upp ramarna för relationen mellan studenter, universitetet och dess anställda. Regelsamlingen fastställer ramar och förutsättningar för att studenter, undervisande personal och utbildningsadministratörer ska veta vad de kan förvänta sig och vad de ska leva upp till i sina roller vid universitetet. Tydligheten ska underlätta för alla parter vid planering och upplägg av studier och undervisning.

REGELSAMLINGEN OMFATTAR många områden och regler som ur en students perspektiv är avgörande för möjligheten att planera sina studier och sitt liv. Men dess bredd gör den också till ett stöd för er som planerar och genomför utbildning.

Regelsamlingen ger ramar för hur examination ska läggas upp och hur resultatet ska tillkännages. En situation som inte sällan leder till starka känslor och besvärliga situationer. Med Regelsamlingen i ryggen har ni det stöd och de argument en student behöver.

Regelsamlingen slår också fast hur man hanterar många knepiga situationer, till exempel exakt hur man ska gå till väga ifall en tenta har försvunnit eller hur man gör med framtida examinationer om en kurs läggs ner.

Regelsamlingen har ofta sagts vara omöjlig att följa, särskilt efter att den reviderats under förra året, och på många punkter då blivit skarpare och tydligare. Detta är ett problem! Eftersom den fastslår rimliga förutsättningar under vilka utbildning ska

ske så blir det ett arbetsmiljöproblem även för er anställda om ni inte har möjlighet att följa och leva upp till de regler som finns. Då kan ni också använda den som ett stöd för att förändra er arbetssituation, vilket ofta skulle gynna både er och många studenter.

REGELSAMLINGEN och dess regler går idag i vissa fall längre än lagtexten, och hävdar ett skarpare skydd för utbildningens och studentens rättssäkerhet än vad lag och förordning gör. Göteborgs universitet ligger långt framme här och trenden sprider sig. Flera lärosäten har motsvarande regelsamlingar, exempelvis Lund och Karlstad.

Att Göteborgs universitet ska ligga långt framme, det är vi nog överens om.

Att studenterna här ska få en högkvalitativ och rättssäker utbildning är vi också överens om.

Om vi också kan vara överens om att tydligare ramar och förutsättningar underlättar både för dem som planerar och dem som deltar i utbildning, så är vi överens om Regelsamlingen.

LINN RANINEN

VICE ORDFÖRANDE
GÖTEBORGS UNIVERSITETS

STUDENTKÅRER GUS

ERIK GUSTAFSSON

UTBILDNINGSUTSKOTTETS

ORDFÖRANDE

HANDELSHÖGSKOLANS I GÖTEBORG

STUDENTKÅR

ERIK STRANDMARK

ORDFÖRANDE

SAHLGRENSKA AKADEMINS STUDENTKÅR

EVA JONSON

ORDFÖRANDE KONSTKÅREN

MARIE NORMAN

VICE ORDFÖRANDE MED ANSVAR FÖR

UTBILDNINGSFRÅGOR

GÖTA STUDENTKÅR

Glöm inte 5-11 mars, då det är regelrätt vecka med en massa aktiviteter!

Bra att rektor lyssnat på kritiken

DET FÖRSLAG TILL omorganisation av Göteborgs universitet som nu sänts ut på remiss innehåller flera väsentliga förändringar i förhållande till de idéer som fördes fram i Göran Bexells och Christina Rogestams utredning "Göteborgs universitet förnyas", vilken presenterades i december 2010. Det är glädjande att rektor lyssnat till de synpunkter som framförts om delar av utredningens förslag och nu väljer att rikta fokus mot de centrala frågorna i omorganiseringen, det vill säga lednings- och styrningsformerna vid Göteborgs universitet.

Utredningen "Göteborgs universitet förnyas" föreslog bland annat att nuvarande fakultetsindelning skulle avvecklas. Genom hopslagningar skulle antalet fakulteter minskas från nuvarande åtta till fem. Det förslaget mötte stark kritik från verksamheten, främst för att förslagen till ny fakultetsindelning uppfattades som svagt motiverade. Rektor väljer nu att låta befintlig fakultetsstruktur kvarstå till vidare (om än med ambitionen att återkomma i ärendet under 2012).

Utredningen "Göteborgs universitet förnyas" ville också införa minimistorlekar för universitetets institutioner. Utredarna föreslog ett riktmärke på 150–300 anställda per institution, vilket med nödvändighet skulle innebära institutionssammanslagningar. Även detta förslag mötte stark kritik från verksamheten, bland annat för att förslaget inte utgick från forskning och beprövad erfarenhet. Som Bo Rothstein har visat så har till exempel ingen av världens ledande statsvetenskapliga institutioner mer än 100 anställda. I det förslag som nu gått ut på remiss väljer rektor att gå emot utredningens förslag och förespråkar ingen minimistorlek överhuvudtaget. Utredningens förslag om institutionssammanslagningar är också borta. I stället betonar rektor att den administrativa samordningen kan komma att kräva att flera institutioner utformar ett gemensamt administrativt stöd.

Det är bra att de kritiska synpunkter som förts fram mot utredningens förslag om fakultets- och institutionsammanslagningar gjort avtryck i det förslag som rektor nu lägger fram. På så sätt kan fokus i den fortsatta debatten läggas på de frågor som förslaget till omorganisering egentligen kretsat kring, det vill säga lednings- och styrningsformer vid Göteborgs universitet. En allmän lärdom av de turer som varit är att låta allt förändringsarbete ta sin utgångspunkt i de problem som ska lösas, och inte i förslag på lösningar som förs fram utan att problembilden först definierats.

ULF BJERELD

Professor, prefekt vid statsvetenskapliga institutionen

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Skattjakten kan börja

Bor det en Indiana Jones i dig? Det gör det i alla fall i Thomas Lingefjärd. På senare år har han varit ute på en massa nya äventyr, som att klättra i berg, krypa i dagvattentunnlar och tränga sig in i grottor.

Vad det handlar om? Geocaching förstås, ett intresse som på några år spritt sig över hela världen, inte minst till Göteborg.

Klockan 20.00 den 1 maj 2000 stängs den största signal av som gjort att gps-mottagare bara kunnat användas av amerikansk militär.

Två dagar senare fyller studenten Dave Ullmer en plastspann med pryglar, bland annat en burk vita bönor i tomat-sås, och gräver ner den utanför Portland, Oregon. Koordinaterna N.45.17.460 W.122.24.800 lägger han ut på nätet.

Skattjakten kan börja. En ny sport är född.

– Geocaching handlar om att med hjälp av fjorton koordinater hitta en gömma, en cache, berättar Thomas Lingefjärd, som när han inte kryper omkring bakom en parkbänk eller klänger i träd, undervisar i matematikdidaktik. Cachen behöver egentligen bara bestå av en loggbok och gärna också en penna men kan även innehålla något roligare, exempelvis en liten leksak. Koordinaterna publiceras på nätet och för att göra det hela ännu mer spännande kan siffrorna vara gömda i ett mysterium.

CACHERNA KAN FINNAS var som helst. I Göteborg, som har cirka 1 400 cacher, vilket är mest i Sverige, finns gömda föremål vid bland annat alla kyrkor, parker och statyer.

– Geocaching lämpar sig extra väl för Sverige på grund av att allemansrätten gör skog och mark så lättillgänglig. Dessutom finns här många människor som gillar både natur och teknik – geocaching är ett sätt att förena båda intressena. Men geocaching finns överallt i hela världen. Ibland kan man stöta på cachingturister, äkta par eller hela familjer, som åker på skattjakt under semestern. När man hittat en

cach registrerar man den på en geocacharsida.

– Många skriver även en liten berättelse, exempelvis hur de hittat cachen på en resa genom Tyskland. Det finns olika sorters cacher också, exempelvis sådana som innehåller ett föremål som ska bytas ut. Och så finns det travelbugs – en leksak, kanske en nalle, som får resa runt till olika cacher och vars äventyr man kan följa på nätet.

Varje gång Thomas Lingefjärd ska ut och resa, vare sig det är till Linköping eller Mumbai, tar han först reda på om det finns några cacher i närheten.

- DET INNEBÄR INTE bara rolig avkoppling utan också att jag får se och lära mig en massa saker som jag annars bara skulle ha susat förbi. När jag för en tid sedan skulle till Växjö passade jag på att leta upp ett tiotal cacher på vägen och det är helt otroligt så mycket vacker natur jag samtidigt fick se.

Det bästa är att leta cacher på tjänsteresor, tycker Thomas Lingefjärd.

– Jag gör det inte så ofta ihop med familjen, min fru tycker det är pinsamt att ha mig krypande i någon buske. Men eftersom intresset växer, kommer det kanske snart att ses som något ganska naturligt.

De cacher Thomas Lingefjärd själv gör brukar innebära ett matematiskt problem, som att kunna en massa pi-decimaler eller räkna ut Fibonaccital.

– De ska inte vara för svåra, man ska inte behöva vara matematiker för att lösa dem, men ändå lite kluriga. Fast egentligen kan gåtorna handla om vad som helst. Nyligen löste jag ett mysterium där jag skulle identifiera fjorton olika träd. Och inför en kommande resa till Polen har jag löst några kemiproblem.

DET GÄLLER ATT HITTA bra gömställen för cachen, inte bara för att den ska vara svår att hitta utan också för att den inte ska försvinna.

– Att bara stoppa något i en plaskburk fungerar inte, då kommer säkert någon mås eller ett annat djur och mugglar den – ja, alltså, vi använder ord från Harry Potter. Det finns de som gömmer gåtor på papper, som man måste ha en UV-penna för att se. Och det finns de som är experter

på att gömma klurigheter i bilder, lite som da Vinci-koden.

Geocaching kan också användas i undervisningen. Thomas Lingefjärd har till exempel ett samarbete med Smedingeskolan i Kungsbacka där eleverna får leta koordinater i mattegåtor.

– Den typen av pedagogik kommer det att bli mer av i framtiden! Att vrida och vända på siffror eller bokstäver och på olika sätt fascinerar av mysterier hör nog till den mänskliga naturen. Varför skulle annars korsord och sudoku vara så populära? Och det är mycket lättare att undervisa om eleverna har roligt, attityden är avgörande vid all inläring.

MEN DET KAN FINNAS fler skäl att ägna sig åt geocaching, förutom att gilla naturen och fascineras av gåtor.

– De som lagt ut cacher vill alla Göteborgs kyrkor vill nog locka människor att komma och titta, eftersom kyrkorna är så vackra, menar Thomas Lingefjärd. Och lägger man en cach i ett svårtillgängligt naturområde där man måste hissa sig 30 meter nerför en kal bergvägg eller paddla fram i en gummibåt, vill man nog dela ett äventyr med någon annan. För geocaching är också ett socialt intresse där människor umgås och gör nya bekanskap. Man kan lösa problem tillsammans, bilda lag, träffas via Skype eller ännu hellre ute i skogen. Och så kan man delta i någon spännande aktivitet, som det ficklampsevent som gick av stapeln här i Göteborg för några veckor sedan.

GEOCACHING

Utrustning

Egentligen behövs inte så mycket utrustning. För geocaching i stadsmiljö räcker en telefon med gps, men ute i naturen behövs en handhållen gps. Ficklampa, oömma kläder, stövlar samt kanske en skruvmejsel eller fickkniv, kan vara bra att ha. Beroende på grad av äventyrlighet kan exempelvis klätterutrustning, gummibåt eller något annat också behövas.

Geocaching är ett sammansatt ord, där "geo" betyder "jord" och "caching" kommer från engelskans "cache", "gömställe". Det finns olika varianter av geocaching:

Klassisk: Man får koordinater på nätet.

Multi: Cachen består av flera steg där den första cachen ger koordinater till nästa.

Mystery: Cachens koordinater är gömda i en gåta, ofta ett matematiskt problem, men egentligen kan gåtan handla om vad som helst.

Travelbug: Ett leksaksdjur får vandra mellan olika cacher, ibland med ett särskilt uppdrag, som att ta sig till polcirkeln. En annan variant är att man byter ut leksaken när man hittar cachen, ett givande och tagande alltså.

Vem som helst kan ägna sig åt geocaching, från pensionärer till småbarn, alla svårighetsgrader finns.

Mer information finns på www.geocaching.se/, www.geocaching.com/, eller mejla Thomas: thomas.Lingefjard@gu.se.

ENKÄT

Vilken tror du blir årets stora trend?

Alexandra Weilenmann

Docent vid institutionen för tillämpad IT

– Djurtrenden växer sig starkare under 2011. Gäller många olika domäner i samhället – inredning, mode och konst är tydliga exempel. Djuren inspirerar oss och vi funderar på hur vi ska leva tillsammans med dem. Inom mitt eget forskningsfält människa-datorinteraktion avspeglar sig djurtrenden i att fler arbetar med teknologier för att stödja människa-djurinteraktion. Snart har varje hund en mobiltelefon och en Facebook-sida.

Bengt Petersson

Chef vid enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande

– Mer information kommer att erbjudas i bärbara apparater. Det ger kunden i affären, låntagaren på biblioteket eller den tillresande besökaren möjlighet till en förstärkt verklighet (augmented reality). Fler får ta ställning till om de vill förhöja den vanliga verkligheten eller nöja sig med den vanliga ...

Eva Knuts

Forskare och lektor på institutionen för kulturvetenskaper

– Jag hoppas och tror på ett extra grönt år. Grönt är skönt! Jag tror på grönt både ute och inne och i våra sinnen. Själv började jag redan förra året gerillaodla. Ta med fröer och sätt dem där staden behöver mera grönt. Kanske morötter i Allén eller sockerärtor vid Oscar Fredriks kyrka. Närodla till nytta för alla! Jag tror också på ett grönare mode där ekologi och estetik går hand i hand.

Jimmy Sand

Redaktör på Nationella sekretariatet för genusforskning

– Jag tror det kommer att handla mycket om autonomireformen med dess olika aspekter, kanske den största politiska förändringen av högskolevärlden på årtionden. Det har redan pratats en del om det, men i år blir det nog mer. Kommer de olika lärosätena att fortsätta renodla sina profiler? Vilka konsekvenser får det för olika forskningsfält? Hur märks de förändrade anställningsvillkoren? Nya systemet för kvalitetsutvärdering? Organisationsförändringarna?

Maria Sundin

Lektor vid institutionen för fysik

– Vattenplaneter och bastuvärldar! Vi har sedan 1995 hittat exoplaneter (planeter runt andra stjärnor). På grund av begränsningar i observationsmetoderna har vi hittills mest hittat stora planeter nära stjärnorna. Nu börjar området utvecklas snabbt med hjälp av nya teleskop. Vi hittar till exempel mer jordliknande världar och exotiska nya typer av planeter. Över 500 planeter är funna och intresset för exoplaneterna är stort hos allmänhet och medier.

NY PÅ JOBBET

Thomas Vestin blir 1 maj personalchef vid Göteborgs universitet. Han kommer från regeringskansliet och är för närvarande kanslichef vid den svenska EU-representationen i Bryssel.

Martin Berntson är ny docent i religionsvetenskap. Han har bland annat skrivit boken *Mässan och armborstet*, om reformationsmotstånd i Sverige 1525-1544.

Sonja Sheridan är ny professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Hon forskar främst inom det av Vetenskapsrådet finansierade projektet *Lärarkompetens i förändring. En studie om lärarkompetens i förskolan*.

Gudrun Erickson är ny docent i pedagogik vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Hon forskar inom området språkbedömning.

Jan Bohlin är ny docent i ekonomisk historia. Hans nuvarande projekt handlar om migration och långa konjunktursvängningar i den atlantiska ekonomin 1870-1913.

Susanna Fellman är ny professor i ekonomisk historia. Hon forskar om arbetsmarknadsfrågor, karteller, konkurrens politik samt företagshistoria. Hon har tidigare varit verksam vid Helsingfors universitet.

Zareen Abbas är ny docent i kemi och forskar om hur saltlösningar påverkar nanopartiklars ytladdning.

Tomas Cedhagen är ny docent i zoologi och forskar bland annat på encelliga organismer, så kallade foraminiferer.

Marica Ericson är ny docent i fysik och forskar om laserspektroskopi för medicinsk diagnostik och behandling.

Agneta Fransson är ny docent i oceanografi och forskar om hur koldioxidflöden mellan hav och atmosfär påverkas av olika biogeokemiska processer.

Morten Grøtli är ny docent i läkemedelskemi och forskar om hur syntetisk organisk kemi kan användas för att producera nya substanser för studier i cellbiologi och medicin.

Magnus Gustafsson är ny docent i fysikalisk kemi och forskar om datorsimulerad växelverkan mellan kolliderande molekyler och ljus.

Kristina Hedfalk är ny docent i biokemi och forskar om membranbundna proteiners struktur, funktion och reglering med ett särskilt fokus på aquaporiner, vattenkanalerna i cellmembranet hos allt levande.

Johan Höjesjö är ny docent i ekologisk zoologi och forskar om olika beteenden hos laxfisk.

Karin Lindkvist är ny docent i mikrobiologi och forskar om olika proteiners funktion i kroppen. Hon är en av lovande unga kvinnliga forskare som får anslag av statliga Vinnova-programmet Vinnmer.

Catharina Olsson är ny docent i zoofysiologi och forskar om magtarmkanalens kontroll hos fisk.

Håkan Samuelsson är ny docent i matematik och forskar om flerdimensionell komplex analys.

Helen Nilsson Sköld är ny docent i marin zoologi och forskar om förnygringsmekanismer och åldrande hos framför allt klonala djur.

Sofia Thorsson är ny docent i naturgeografi och forskar om stadsklimat.

Karen Wilson är ny docent i marin ekologi och forskar om utveckling och förnyelse bland ryggradslösa djur, såsom sjöstjärnor, sjöborrar och ormstjärnor.

Ulrich Lange, universitetslektor vid institutionen för kulturvård, har valts in i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA. Han har också utsetts till ordförande i Nämnden för de areella näringarnas historia. KSLA verkar bland annat för utveckling av jord-, vatten- och trädgårdsbruk.

Ann Kroeber, världsberömd ljuddesigner och ljudläggare, är i vår gästforskare vid Filmhögskolan. Hon har i över trettio år arbetat inom amerikansk filmindustri och skapat ljud effekter till många framgångsrika filmer som *Star Wars*, *Sagan om Ringen*, *Mannen som kunde tala med hästar* och *Gladiator*.

Kerstin Johannesson, professor i marin ekologi och **Deliang Chen**, professor i fysisk meteorologi och naturgeografi, är nya ledamöter

i Kungl. Vetenskapsakademien. Akademien har cirka 420 svenska och 175 utländska ledamöter, fördelade på tio ämnesområden.

Eva Hjörne är ny docent i pedagogik. Hon forskar om hur skolan hanterar elever med inlärnings-svårigheter.

Annika Rickne är ny professor i innovation och entreprenörskap. Hon forskar om hur ny vetenskaplig och teknologisk kunskap kan

omforma branscher och leda till utveckling av nya produkter och sektorer, och därmed till ekonomisk tillväxt.

Följande personer har valts in i Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället: **Thierry Coquand**, professor i datalogi; **Roland Kjellander**, professor i fysikalisk kemi; **Claes Gustafsson**, professor i medicinsk kemi; **Pär-Anders Granhag**, professor i psykologi; **Helena Lindholm Schulz**, professor i freds- och utvecklingsforskning; **Birger Simonsson**, professor i historia; **Bengt Brülde**, docent i praktisk filosofi; **Margareta Hallberg**, professor i vetenskapsteori; **Elisabet Engdahl**, professor i svenska språket; **Mats Jansson**, professor i litteraturvetenskap; **Maria Sjöberg**, professor i historia samt **Anders Wiklund**, professor i musikedvetenskap.

UTMÄRKELSER

Johan Åkerman, professor i fysik, får årets Faculty of Science Research Award. Han får priset för att han på egen hand byggt upp en forskargrupp som lett till spinntronikforskning av världsklass, en teknik som väntas få stor betydelse för framtidens supersnabba, trådlösa hemelektronik.

Aron Hakonen, institutionen för kemi, får Naturvetenskapliga fakultetens pris för bästa avhandling. Bland annat har han utvecklat en metod med nanopartiklar som ökar känsligheten i bildsensorer 1 000 gånger.

Sebastian Westenhoff, doktor i biofysik vid institutionen för kemi, är en av 18 unga framgångsrika forskare som Stiftelsen för Strategisk Forskning utsett till Framtidens forskningsledare. Det innebär bland annat att han får 10 miljoner kronor till forskning om hur biologiska och konstgjorda material fungerar på molekylär nivå.

Maria Plaza, docent i latin, har tilldelats Albert Wallins vetenskapspris för sina internationellt högtstående undersökningar av satirens och humorns komplexa variationer i antik romersk kultur. Priset är på 50 000 kronor och delas ut av Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg.

Anna Karin Pettersson, universitetsadjunkt vid företagsekonomiska institutionen har av Handelshögskolans i Göteborg Studentkår

utsetts till "Årets lärare 2010". Hon får priset för att hon är "engagerad, omtänksam och för att hon med entusiasm undervisar om något hon brinner för." Hon är också en god pedagog och "alla lärare borde vara som Anna-Karin".

Madeleine Löwing, universitetslektor vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession, samt **Ingrid Pramling Samuelsson**, professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, har tilldelats 30 000 kronor vardera från Lars Salvius-föreningen.

Anders Wallin, professor vid Sektionen för psykiatri och neurokemi, har av Svenska Läkaresällskapet tilldelats Inga Sandeborgs pris för sin forskning på diagnostiska aspekter av Alzheimers sjukdom och kärldemens. Anders Wallin delar priset med professor Lars-Olof Wahlund från Karolinska Institutet.

Rutger Rosenberg, professor emeritus i marin ekologi, har utsetts till hedersdoktor vid Åbo Akademi. Han tilldelas värdigheten för sin forskning inom marin sedimentekologi, för sina långvariga och aktiva insatser för att stöda marinbiologin vid Åbo Akademi och för att ha stärkt forskarutbildningen och utbytet inom Norden.

ANSLAG

Marja Tengvall, doktorand vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, har fått 100 000 kronor för projektet *Kroppssammansättning under graviditet, postpartum och hos det nyfödda barnet*. Stipendiet kommer från Drottning Silvias Jubileumsfond och utdelas av drottningen på Kungliga slottet i Stockholm.

Thomas Nyström, professor vid institutionen för cell- och molekylärbioologi, **Andrew Ewing**, professor vid institutionen för kemi samt **Kristian Kristiansen**, professor vid institutionen för historiska studier har beviljats medel i 2010 års utlysning av ERC Advanced Grant. Utlysningens syfte är att stödja världsledande forskning. Även **Claes Gustafsson**, institutionen för biomedicin har fått medel tillsammans med Nils-Göran Larsson vid Max Planck-institutet.

Följande fyra projekt har fått medel ur Ragnar Söderbergs Stiftelse: **Arne Bigsten**, professor vid institutionen för nationalekonomi med statistik, tilldelas 2,7 miljoner kronor för projektet *Relevant Capabilities in a Globalized World*. **Lennart Flood**, professor vid samma institution, tilldelas 1,8 miljoner kronor för projektet *Economic incentives and the design of the welfare state*. **Claes Ohlsson**, forskare vid Gothenburg Research Institute, tilldelas 800 000 kronor för projektet *Den finanskunnige vardagssvensken*. **Eric Bylander**, docent vid juridiska institutionen, tilldelas 1,4 miljoner kronor för projektet *Prövningstillstånd i hovrätt och kammarrätt - en rättsvetenskaplig studie*.

Lotta Dellve, docent vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, får närmare 3 miljoner kronor från AFA Försäkring för en undersökning av hur chefer påverkas av mediedrev.

Stefan Szücs, docent i statsvetenskap, får drygt 4,6 miljoner kronor av AFA Försäkring för en undersökning av hur organisationsförändringar påverkar sjukfrånvaro och chefskap bland kommunanställda.

ÖVRIGT

Naturvetenskaplig bildning

heter en ny skrift från Grundtviginstitutet som bland annat diskuterar om en bildad person behöver veta något om universum och om i vems intresse bildningen ska ske. Redaktör är Stefan Nilsson.

Hets! heter en ny bok av Sven-

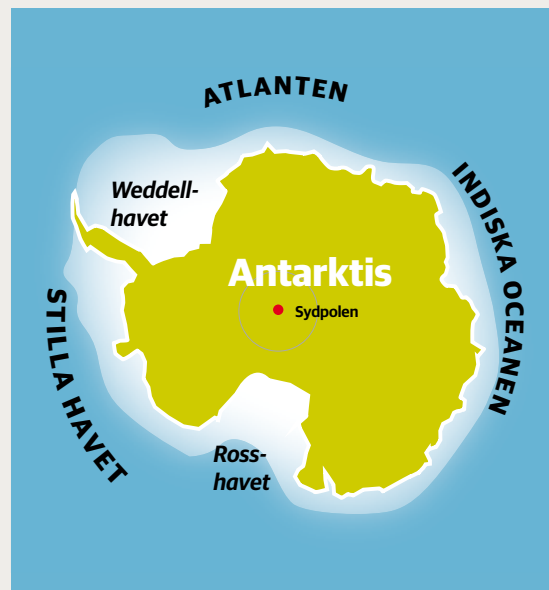

Eric Liedman som kritiserar den svenska skolan. Istället för att ge eleverna verklig kunskap ägnar sig skolan åt meningslösheter och byråkrati, menar författaren. Boken är utgiven på Albert Bonniers Förlag.

Besök av Johan Rockström och Anders Wijkman

Den 28 mars får Göteborgs universitet besök av Johan Rockström, professor och VD för Stockholm Environment Institute och Anders Wijkman, vice ordförande för Tällberg Foundation, båda starka miljöprofiler. De ska presentera sin gemensamt författade bok *Den stora förnekelsen* som tar ett nytt grepp på klimatfrågan. Bokseminariet hålls i Vasa huvudbyggnad kl 10.00-12.00 och blir startskottet för GU:s klimatseminarieserie som anordnas som ett led i universitetets ökade klimatsatsning. För mer information kontakta: Ida Lindbergh ida.lindbergh@gu.se tel: 031-772 49 57

Vårens SOM-seminarium har titeln *Det nya opinionsklimatet*. Tidsserier, som i flera fall går 25 år tillbaka i tiden, kommer att presenteras liksom nya opinionsresultat från den senaste SOM-undersökningen. Medverkar gör Annika Bergström, Sören Holmberg, Lennart Nilsson, Åsa Nilsson, Henrik Oscarsson, Ingela Wadbring samt Lennart Weibull. Tid: kl. 12.00-17.00, onsdagen den 13 april. Plats: sal 10, Göteborgs universitet, Vasaparken. Anmälan görs på www.som.gu.se. SOM-institutet har också gett ut en ny rapport, *Väljarbetende i Europaval*, som visar att svenskarna blir alltmer positiva till EU. Studien bygger på besöksintervjuer. Ytterligare nya rapporter handlar om värmlänningar samt om kärnkraftsopinionen.

Reserapport

Isbrytaren Odens väg till Antarktis

13 december

Isberg i sikte

Vi har haft en lugn resa sedan vi lämnade Punta Arenas den 8 december. Efter att ha kört sakta och väntat ut en storm längre söderut vågade kaptenen påbörja korsandet av det ökända Drakesundet. Vågorna har varit rejäla även om vädret varit fint, och däck 1 och 3 har varit stängda hela överfarten.

16 december

Polarkänslan har infunnit sig –

Vi har nu passerat södra polcirkeln, havsytan har blivit kallare, och vi befinner oss i Bellinghushavet, strax öster om Amundsenhavet. Isbergen avlöser varandra med varierad storlek och form, och på vissa isberg kan man se kolonier med hakbandspingviner som vilar sig, medan andra simmar iväg bort från Oden. En ensam adeliepingvin står på ett isflak. Polarkänslan har infunnit sig.

Vi ska borra upp havsiskärnor, ta prover på snö (samt fotografera kristallerna), luft och havsvatten, samt göra olika flödesmätningar, för att bland annat svara på hur havsisen och snötäcket påverkar utbytet av koldioxid (CO₂) mellan hav och atmosfär. Vi vill också ta reda på hur den förhöjda koldioxidhalten påverkar antarktiska vatten och de organismer som lever där och bildar kalkskal, till exempel vingsnäckor.

24 december

Jul i Amundsenhavet

En så mycket vitare jul än den som vi upplevt kan man nog inte önska sig. Även om det är en mycket annorlunda julafton för många av oss, så kommer det definitivt att vara en jul man sent glömmer. Pepparkaksbakning, julpyntande och julgransklädsel har genomförts de senaste dagarna för att bygga upp julstämningen ombord. Kökspersonalen har ansträngt sig för att ordna ett ordentligt julbord till i kväll, vilket vi är mycket tacksamma för. Sedan kommer Kalle Anka att visas i filmrummet klockan 15.00 (dock ingen live-sändning). Allt för att vi ska få en uppleva klassisk svensk julafton.

30 december

Kvicksilver i polarisen och havet

Vi har nu varit i väg i nästan fyra veckor och har hunnit med mätningar från flera olika delar av de södra och antarktiska vattnen och luftmassorna: först Drakepassagen under överfarten från Sydamerika till Antarktiska halvön, sedan Bellingshausen- och Amundsenhaven och så småningom ska vi vidare västerut till Ross havet. Men våra mätningar har delvis varit i gång ombord hela vägen från Landskrona där Oden lade ut på sin resa söderut redan i oktober. Vi mäter kvicksilver – mätningar som är de första i sitt slag i Antarktis – i havsvatten, is och snö. Dessutom mäter vi ozon och kvicksilver i den havsnära luften.

9 januari

Närkontakt med wedellsälar –

Så lyfter vi över en ändlöst vacker värld av isflak och blått. Stora tysta ismassiv ligger i konstiga ställningar och ser lätta ut fast de väger tusentals

ton. Ganska snart ser vi ett isflak med ett runt sälhål i mitten. Här ligger fyra wedellsälar och solar sig. När vi går ner för landning hoppar de några meter åt sidan och tittar misstroget på oss. Snart har den första fått en bedövningspils av Olle Karlsson från Naturhistoriska riksmuseet och tio minuter senare är den loj och tämligen lätthanterad. Vi tar blodprov och luskommar den och tar prover för virologi och bakteriologi. Klipper lite päls för tungmetallanalys. En biopsi för DNA och miljögifter. Mäter och väger. Oj, 265 kilo! Nästa väger 400 kilo!

14 januari

Ozon och kvicksilver i luften –

Resan närmar sig sitt slut. Igår kom vi till inloppet på McMurdosundet i Ross havet. Efter nästan sex veckor ser vi land igen. Till vänster ligger Ross Island. På ön ligger två höga berg: Mount Erebus 3 794 m och Mount Terror 3 262 m. Allt runt omkring – havet, isen, bergen och himlen är

bara olika kombinationer och nyanser av vitt och blått. Nu har vi slutfört forskningen för den här gången. Isbrytaren Oden har börjat sitt uppdrag att bryta en isränna till den amerikanska forskningsstationen McMurdo. Det har varit en lyckad expedition. Vi som mäter produktion och flöden av växthusgaser har lyckats med att studera flöden av dessa gaser genom snö, is och vatten. För första gången har gasformigt kvicksilver i havsvatten och is mätts i Antarktiska områden, det vill säga ett vitt blad kan fyllas i.

Alla deltagarna i Oden Southern Ocean Expedition 2010–2011. Bakre rad från vänster: Anders Torstensson, Katarina Gärdfeldt, Anna Wählin, Lars Arneborg och Niklas Forsgard. Främre raden från vänster: Karin Härding, Anna Granfors, Sarkka Langer, Melissa Chierici, Agneta Fransson och Katarina Abrahamsson.